

Lukiodiplomiselvitys 2020

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:34

Marko Borodavkin
Reima Härkönen
Kaisa Tikka

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:34

Lukiopidomiselvitys 2020

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki 2021

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN PDF: 978-952-263-852-6

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	12.1.2021	
Tekijät	Marko Borodavkin, Reima Härkönen ja Kaisa Tikka		
Julkaisun nimi	Lukiodiplomiselvitys 2020		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:34		
Diaarinumero	OKM/64/040/2020	Teema	Koulutus
ISBN PDF	978-952-263-852-6	ISSN PDF	1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-852-6		
Sivumäärä	84	Kieli	suomi
Asiasanat	lukio, lukiokoulutus, Opetushallitus, opetus- ja kulttuuriministeriö, opetussuunnitelmat, taitoaineet, taideaineet, ylioppilastutkinto		
Tiivistelmä	<p>Tämä julkaisu sisältää selvityksen lukiodiplomien nykytilasta sekä arviot ja johtopäätökset niiden kehittämiseksi opetus- ja kulttuuriministeriön selvitystehtävän toimeksiannon (OKM/64/040/2019) mukaisesti.</p> <p>Selvitystyö pohjautuu toimeksiannon lisäksi nykyisen lukiolain säätämisen yhteydessä eduskunnan sivistysvaliokunnan antamaan mietintöön (SIVM 2/2018 vp), jonka mukaan eduskunta edellyttää, että maan hallitus ryhtyy selvittämään lukiodiplomijärjestelmän muuttamista kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi.</p> <p>Selvityksessä on tuotu esille lukiodiplomeiden nykytila sekä koulutuksen järjestäjien, lukioiden rehtoreiden, tärkeimpien lukiokoulutuksen sidosryhmien ja korkeakoulujen esille tuomia näkökulmia lukiodiplomijärjestelmään.</p> <p>Selvityksessä annetaan lukuisia suosituksia mm. siitä, että lukion opetussuunnitelman perusteet -asiakirjassa määriteltyjen taito- ja taideaineiden lukiodiplomit tulevat lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittaviksi. Näitä oppiaineita ovat kuvataide, liikunta ja musiikki. Lisäksi esitetään, että opiskelija voi sisällyttää lukiodiplominäytön osana ylioppilastutkintoonsa ja siten korvata yhden yo-kokeen.</p> <p>Selvityksen johtopäätökset pyrkivät edistämään taito- ja taideaineille ominaisia tiedon tuottamisen tapoja uudistuneessa lukiokoulutuksessa yhdenvertaisina nykyisin ylioppilastutkintoon sisältyvien oppiaineiden tiedon tuottamisen kanssa.</p>		
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	12.1.2021	
Författare	Marko Borodavkin, Reima Härkönen och Kaisa Tikka		
Publikationens titel	Utredning om gymnasiediplom 2020		
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2020:34		
Diarienummer	OKM/64/040/2020	Tema	Utbildning
ISBN PDF	978-952-263-852-6	ISSN PDF	1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-852-6		
Sidantal	84	Språk	finska
Nyckelord	studentexamen, gymnasium, gymnasieutbildning, Utbildningsstyrelsen, undervisnings- och kulturministeriet, läroplaner, färdighetsämnena, konstämnen		
Referat	<p>Den här publikationen innehåller, i enlighet med uppdraget från undervisnings- och kulturministeriet att utreda saken (OKM/64/040/2019), en utredning av hurdan gymnasiediplomens situation är just nu samt uppskattningar och slutsatser om hur systemet med gymnasiediplom bör utvecklas.</p> <p>Utöver uppdraget att göra en utredning grundar sig arbetet med utredningen på ett betänkande från riksdagens kulturutskott (KuUB 2/2018 rd) i samband med stiftandet av den gällande gymnasielagen. I betänkandet förutsätter riksdagen att regeringen börjar utreda möjligheten att göra systemet med gymnasiediplom förpliktigande för alla utbildningsanordnare.</p> <p>I utredningen beskrivs hurdan gymnasiediplomens situation är just nu samt olika ställningstaganden gällande systemet med gymnasiediplom från utbildningsanordnare, gymnasierektorer, de viktigaste intressentgrupperna inom gymnasieutbildning och landets högskolor.</p> <p>I utredningen ges många rekommendationer, bland annat om att gymnasiediplomen i de färdighets- och konstämnen som nämns i föreskriften Grunderna för gymnasiet läroplan ska bli förpliktigande för anordnare av gymnasieutbildning. Dessa ämnen är bland annat bildkonst, gymnastik och musik. Dessutom föreslås det att studerande ska kunna inkludera gymnasiediplomet i sin studentexamen och på så sätt ersätta ett studentprov.</p> <p>Syftet med utredningens slutsatser är att främja sätt att producera kunskap som är kännetecknande för färdighets- och konstämnen som likvärdiga sätten att producera kunskap i de ämnen som ingår i den nuvarande gymnasieutbildningen.</p>		
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Education and Culture	12 January 2021
Authors	Marko Borodavkin, Reima Härkönen and Kaisa Tikka	
Title of publication	Report on general upper secondary school diplomas 2020	
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2020:34	
Register number	OKM/64/040/2020	Subject Education
ISBN PDF	978-952-263-852-6	ISSN (PD F) 1799-0351
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-852-6	
Pages	84	Language Finnish
Keywords	matriculation examination, general upper secondary school, general upper secondary education, National Agency for Education, Ministry of Education and Culture, curricula, art and physical education	
Abstract	<p>This publication includes a report on existing general upper secondary school diplomas as well as assessments and conclusions for how to further develop them as outlined in the mandate for the report commissioned by the Ministry of Education and Culture (Ministry of Education and Culture document no. 64/040/2019).</p> <p>In addition to the mandate, the report is also based on a committee report by the Parliament's Education and Culture Committee (document no. SIVM 2/2018 vp), which states that Parliament requires that the Government of Finland undertake to examine an amendment to the general upper secondary education system for diplomas so that it becomes obligatory for all education providers.</p> <p>The report sheds light on the current situation related to general upper secondary school diplomas as well as the views on the system of general upper secondary school diplomas of education providers, general upper secondary school principals, key stakeholders in general upper secondary education and the country's higher education institutions.</p> <p>The report presents a number of recommendations, such as that the general upper secondary school diplomas for art and physical education specified in the core curriculum for general upper secondary education become binding for providers of general upper secondary education. These subjects include visual arts, physical education and music. It is also proposed that students be permitted to incorporate a demonstration included in the general upper secondary school diploma as part of their matriculation examination and thus replace one test in the matriculation examination.</p> <p>The conclusions in the report aim to promote ways in which knowledge that is characteristic in art and physical education is produced in the new general upper secondary education system on an equal basis with how knowledge is produced in the subjects currently included in the matriculation examination.</p>	
Publisher	Ministry of Education and Culture, Finland	
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi	

Sisältö

Esipuhe	9
1 Lukiodiplomien historia ja nykytila	12
2 Lukiodiplomit osana nykyistä lukiokoulutusta	17
3 Lukiodiplomien saavutettavuus ja yhdenvertaisuus	25
4 Lukiodiplomien arvioinnin nykytila ja kehittäminen	31
5 Lukiodiplomien tuominen osaksi yo-tutkintoa -kysymykset	38
6 Hyödynnettävyys korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa	43
7 Lukiodiplomien kehittämiskohteet	51
8 Selvitysryhmän johtopäätökset ja suositukset	58
9 Lainsäädäntö-, opetussuunnitelma- yms. muutostarpeet	60
10 Muutosten kustannusvaikutukset ja niiden kohdentuminen	61
Liitteet	63
Liite 1. Asettamispäätös.....	63
Liite 2. Rehtorikysely	66
Liite 3. Koulutuksen järjestäjä -kysely	73
Liite 4. Korkeakoulukysely	79
Liite 5. Sidosryhmäkysely.....	81

ESIPUHE

Tämä julkaisu sisältää selvityksen lukiodiplomien nykytilasta sekä arviot niiden kehittämiseksi opetus- ja kulttuuriministeriön selvitystehtävän toimeksiannon (OKM/64/040/2019) mukaisesti.

Selvitystyömme lähtökohdat ovat lukiolain uudistamisprosessissa. Elokuun alussa 2019 voimaan tulleen lukiolain (714/2018) 11.2 S:n mukaan lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi).

Lukiolain valmistelussa lukiodiplomiasia nousi esille Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietinnössä (SIVM 2/2018 vp). Mietintö annettiin eduskunnan vastauksena hallituksen esitykseen uudeksi lukiolaiksi (HE 41/2018 vp.)

Sivistysvaliokunta piti mietinnössään hyvänä, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa osaamisensa myös aineissa, jotka eivät sisälly ylioppilaskirjoituksiin. Valiokunta totesi, että lukiodiplomi on lukion päättötodistuksen liite, ja diplomin suorittamisen ohjeet, arviointikriteerit ja todistuksen sisällön antaa Opetushallitus. Näin varmistetaan valtakunnallisesti yhdenvertaiset käytännöt. Lukiodiplomien antaminen säilyy edelleen lakiehdotuksen mukaan vapaaehtoisena. Sivistysvaliokunta kehotti opetus- ja kulttuuriministeriötä selvittämään lukiodiplomien muuttamisen kaikkia koulutuksenjärjestäjiä velvoittavaksi. Tarkka sanamuoto kuului seuraavasti: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy selvittämään lukiodiplomijärjestelmän muuttamista kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi ja sen perusteella ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.”

Sivistysvaliokunta katsoi lisäksi, että taito- ja taideaineille ominaiset tiedon tuottamisen tavat tulee nähdä uudistuneessa lukiokoulutuksessa yhdenvertaisina nykyisin ylioppilastutkintoon sisältyvien oppiaineiden tiedon tuottamisen kanssa. Valiokunnan mukaan on tärkeää, että jokaisella lukion opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa lukiodiplomi riippumatta siitä, missä lukiossa hän opiskelee.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kutsui meidät allekirjoittaneet selvityshenkilöiksi 19.12.2019 (OKM/64/040/2019). Tehtävämme oli selvittää seuraavat lukiodiplomeihin liittyvät asiakokonaisuudet;

- miten lukiodiplomit tulisi järjestää osana lukiokoulutusta siten, että kaikilla opiskelijoilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet niiden suorittamiseen?
- millaisia lukiodiplomien tulisi olla, jotta ne palvelisivat parhaiten opiskelijan osaamisen syventämistä ja olisivat hyödynnettävissä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa?
- nykytilan kuvaus: mm. perustiedot nykytilasta (montako opiskelijaa osallistuu, missä oppiaineissa ja montako koulutuksen järjestäjää tarjoaa lukiodiplomeja ja missä oppiaineissa?)
- miten diplomeita voitaisiin hyödyntää nykyistä useammassa oppiaineissa ja kansainvälisissä tiedekilpailuissa?
- yhteistyön, etä- ja virtuaaliopetuksen mahdollisuudet diplomien järjestämisessä?
- miten diplomien arviointi tulisi järjestää valtakunnallisesti yhteismitallisen opiskelija-arvioinnin ja opiskelijan yhdenvertaisen aseman toteutumiseksi?
- korkeakoulujen arviot siitä, miten ne aikoisivat hyödyntää lukiodiplomeita opiskelijavalinnassa?
- mitä lainsäädännöllisiä ja opetussuunnitelmallisia muutostarpeita uudistukset edellyttävät?
- muutosten kustannusvaikutukset ja niiden kohdentuminen?
- millaisia mahdollisuuksia olisi kehittää diplomeita ja niiden arviointia osaksi ylioppilastutkintoa?

Selvityshenkilöt veloitettiin selvitystyötä tehdessään kuulemaan sidosryhmiä, joista opetus- ja kulttuuriministeriön asettamispäätöksessä mainittiin Opetushallitus, Ylioppilastutkintolautakunta ja korkeakoulut. Selvitystyömme käynnistyi tammikuussa 2020 aloituskouksella opetus- ja kulttuuriministeriössä.

Selvitysryhmä toteutti kyselyn lukioiden rehtoreille (liite 1) ja lukiokoulutuksen järjestäjille (liite 2), 23.4.–8.5.2020. Kyselyaikaa jatkettiin vielä ajalle 13.5.–24.5.2020. Kysely sidosryhmille toteutettiin 17.05.–19.06.2020 (liite 3). Suomessa toimivista lukioista kyselyyn vastasi 132 ja lukiokoulutuksen järjestäjistä 91. Sidosryhmäkyselyyn vastasivat Opetushallituksen edustajat, Kuntaliitto, Ylioppilastutkintolautakunta, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ja Suomen Lukiolaisten Liitto eli kaikki, joille kysely lähetettiin.

Tilastokeskuksen ylläpitämän Suomen virallisen tilaston mukaan oppilaitostyyppin 15 (oppilaitoksessa toimii vain lukio) mukaisia lukioita oli vuonna 2019 yhteensä 335. Lisäksi oppilaitostyyppin 19 mukaisia perus- ja lukioasteen kouluja oli 42. Lisäksi muutamalla kansanopistolla on lukiokoulutuksen järjestämislupa sekä seitsemällä yliopistolla harjoittelukouluja (lukioaste) yhteensä kahdeksan. Tämän lisäksi Suomessa on kaksi valtionkoulua, Helsingin Suomalais-venäläinen koulu sekä Helsingin Ranskalais-suomalainen koulu sekä oman lainsäädännön omaava Helsingin eurooppalainen koulu. Selvityksemme pohjautuu kuitenkin oppilaitostyyppien 15 ja 19 mukaisiin lukioihin ja niiden yhteismäärään on 377. Lukiokoulutuksen järjestäjiä vuonna 2020 oli Opetushallituksen rahoitusraporttien mukaan 259.

Kyselyjen vastausprosentit olivat lukioiden osalta 35,0 % ja koulutuksen järjestäjien 35,1 %. Sidosryhmäkyselyyn vastasivat kaikki kyselyn saaneet. Kyselyn jatkoajoista huolimatta vastausprosentit jäivät alhaisiksi. Koronavirustilanteesta johtuen lukioiden ja koulutuksen järjestäjien tilanne keväällä 2020 oli poikkeuksellinen ja erittäin kiireinen. Lisäksi lukioille lähetetyt ryhmäpostit menevät joidenkin koulutuksen järjestäjien osalta roskaposteihin. Nämä seikat selittävät alhaisia vastausprosentteja.

Kysely korkeakouluille lukiodiplomien kehittämisestä toteutettiin 28.5–19.6.2020 välisenä aikana. Korkeakouluille toteutettiin kysely lukiodiplomeista, jolla kartoitettiin korkeakoulujen arvioita nykytilasta ja lukiodiplomien hyödyntämisestä opiskelijavalinnoissa. Vastauksia saatiin yhteensä 13 eri korkeakoulusta. Kyselyn vastausprosentti oli 37 %. Kyselyyn vastasi neljä (4) yliopistoa ja yhdeksän (9) ammattikorkeakoulua.

Selvityksessämme tarvitsimme myös ylioppilastutkintonsa suorittaneiden ylioppilaiden määrää. Otimme tarkasteluajanjaksoksi vuoden 2019. Silloin yo-tutkintonsa sai valmiiksi 29 078 ylioppilasta ylioppilastutkintolautakunnan tietopalvelun mukaan. [<https://www.ylioppilastutkinto.fi/ext/stat/FS2020A2011T4020.pdf>]

Sidosryhmäkysely lähetettiin Kuntaliitolle, Opetushallitukselle, Ylioppilastutkintolautakunnalle, Opetusalan Ammattijärjestölle (OAJ) sekä Suomen Lukiolaisten Liitolle. Kaikki sidosryhmät vastasivat kyselyyn.

Kyselyjen ja tekemiemme johtopäätösten seurauksena tulemme esittämään suosituksia lukiodiplomien kehittämiseen liittyen. Tukeudumme tässä valtiontalouden kehysajatteluun, emme siis esitä talousvaikutteisten muutosten aloittamista nykyisen hallituskauden aikana 2019–2023.

1 Lukiodiplomien historia ja nykytila

Lukiodiplomien perustamiseen liittynyt kehittämistyö aloitettiin vuonna 1992 opetusministeriön asettaman ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmän työn muodossa.

Kehittämistyöryhmä esitti mietinnössään (Komiteamietintö 1993:35) osaamisen arvioinnin kehittämistä niin, että opiskelija saa opintojensa päättyessä yhtenäisen asiakirjakokonaisuuden, joka kuvaa luotettavasti ja monipuolisesti hänen yleissivistyksensä suuntautumista ja tasoa sekä harrastuneisuutta ja erikoistumista ilmentäviä valmiuksia. Ehdotettuun asiakirjakokonaisuuteen kuuluivat lukion päättötodistus, ylioppilastutkintotodistus sekä päättötodistusta täydentävät opiskelijan erityiset näytöt. Näin opiskelijan osaaminen voi välittyä monipuolisesti hänen hakeutuessaan jatko-opintoihin ja työelämään. Työryhmä totesi taito- ja taideaineiden arvioinnista muun muassa, että näissä aineissa suoritusten arviointi on yleensä tarkoituksenmukaista hajauttaa pitkäkölle aikavälille lukio-opintoja.

1990-luvulla lukion tuntijakoon sisällytetty valinnaisuus, luokaton toimintamuoto ja ylioppilastutkinnon uudistaminen loivat tarvetta aiempaa monipuolisemman osaamisen osoittamiseen lukiokoulutuksessa.

Opetushallitus käynnisti vuonna 1995 ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmän työn pohjalta lukion pakollisia kursseja laajemman taito- ja taideaineiden arvioinnin kehittämisen. Opetushallitus toteutti lukiodiplomin kehittämistyön yhteistyössä korkeakoulujen, lukioiden ja muiden eri alojen asiantuntijoiden kanssa. (OPH Raportit ja selvitykset 2011:30 s. 7–8.)

Opetusministeriö asetti vuonna 1998 lukiodiplomityöryhmän arvioimaan kehittämistyössä siihen mennessä saavutetut tulokset. Työryhmän tehtävänä oli tehdä ehdotus lukiodiplomin yleistettävyydestä huomioon ottaen lukioiden ja opiskelijoiden osallistumismahdollisuudet, lukion päättöarviointi ja lukiodiplomin käyttömahdollisuus opiskelijavalinnoissa. Työryhmä ehdotti, että kaikilla lukioilla olisi mahdollisuus järjestää taito- ja taideaineiden suorittaminen lukuvuoden 1999–2000 alusta alkaen. Opetushallitus vahvistaisi suorittamisen ehdot ja arviointikriteerit valtakunnallisesti, mutta lukiodiplomisuoritukset arvioitaisiin

paikallisesti. Lukiodiplomit tulisi myös ottaa mahdollisimman laajasti huomioon opiskelija-valinnoissa. (OPH Raportit ja selvitykset 2011:30 s. 8.)

Lukuvuoden 1999–2000 alusta opiskelijoiden hyödynnettävissä olivatkin jo kotitalouden, kuvataiteen, käsityön, liikunnan, musiikin ja teatterin (alun perin teatteri ja draama) lukiodiplomit. Näiden rinnalle tuli lukuvuoden 2001–2002 alusta tanssin lukiodiplomi. Median lukiodiplomi otettiin mukaan lukuvuoden 2004–2005 alusta. Nämä lukiodiplomit ovat suoritettavissa edelleen. (OPH Raportit ja selvitykset 2010:30 s. 8–9.)

Tämän jälkeenkin Opetushallitus on jatkanut lukiodiplomin kehittämistä kokonaisuutena ja lukiodiplomikohtaisten uudistuksien avulla. Pitkällä aikavälillä pyrkimyksenä on ollut luoda edellytyksiä lukiodiplomisuoritusten nykyistä laajempaan hyödyntämiseen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. (OPH verkkosivut: [<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lukiodiplomien-historia>].)

Opetushallitus on kehittänyt lukiodiplomit siis ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmän ja lukiodiplomityöryhmän työn pohjalta, jotta lukion opiskelija saisi mahdollisuuden antaa erityisen näytön osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan taito- ja taideaineissa. Lukiodiplomit täydentävät muiden lukio-opintoihin liittyvien erillisten näyttöjen tavoin lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomit on rajattu kehittämistyön lähtökohtien mukaisesti oppiaineisiin, joissa ei ole mahdollisuutta osoittaa osaamista ylioppilastutkinnon kokeen muodossa.

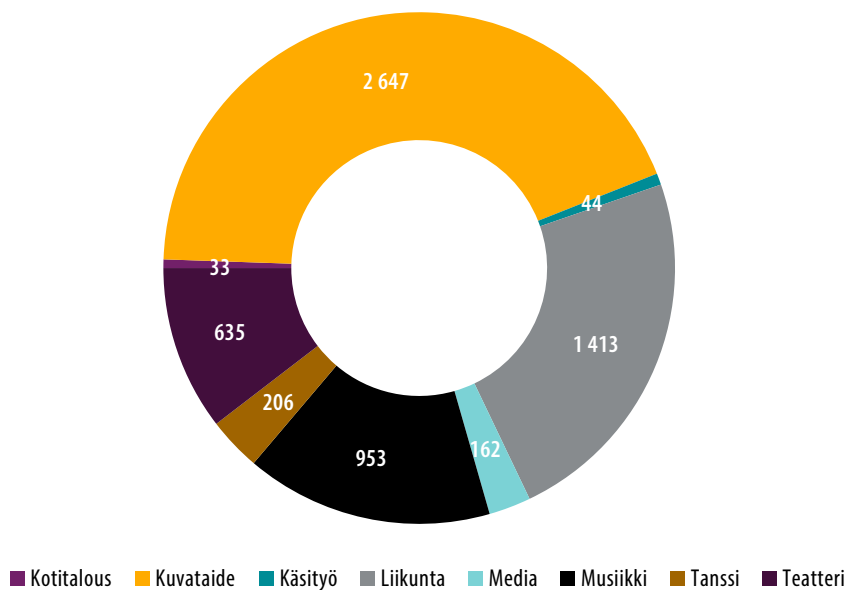
Lukiolaki (629/1998) ei säädellyt lainkaan lukiodiplomien suorittamista. Säättely tapahtuu valtioneuvoston asetuksen (942/2014) 8.3 § mukaisesti, ”Soveltaviin kursseihin voivat kuulua eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat lukiodiplomit, joihin Opetushallitus laatii valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet.” Tämän säännöksen mukaan lukiokoulutusta annetaan 31.7.2021 saakka ja senkin jälkeen ns. vanhojen opiskelijoiden kohdalla siirtymäsäännöksen mukaisesti.

Lukiodiplomit sisältyvät lukion opetussuunnitelman perusteisiin valtakunnallisina soveltavina kursseina, joiden mukaan lukiodiplomikurssit kuvataan lukion opetussuunnitelmassa 2015 (OPH Määräykset ja ohjeet 2015:48, s. 222–224). Lukion aikana hankittu erityisosaaminen osoitetaan ja kootaan lopulliseksi lukiodiplomisuoritukseksi lukiodiplomikurssin aikana. Opetushallitus antaa verkkosivuillaan [<https://www.oph.fi/fi/lukiodiplomit>] lukiodiplomeihin myös valtakunnalliset suorittamisen ohjeet, ehdot ja arviointikriteerit sekä todistuksen sisällön.

Lukiodiplomien järjestäminen on lukiolle vapaaehtoista, samoin niiden suorittaminen on opiskelijoille vapaaehtoista. Mikäli lukio järjestää mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita, asiasta määrätään lukion opetussuunnitelmassa.

Lukioilla on ollut vuodesta 2015 mahdollisuus raportoida lukiodiplomisuoritukset luku- vuosittaisesti Suullisen kielitaidon arvioinnin koepankki- ja lukiodiplomipalvelussa. Raportointityökalulla kerätään valtakunnallista seurantatietoa ja palautetta lukiodiplomien suorittamisesta.

Opetushallitus kokosi tätä selvitystä varten lukiodiplomisuoritusten raportointipalvelusta luku- vuosina 2015–2016, 2016–2017, 2017–2018 ja 2018–2019 suoritettut lukiodiplomit. Niiden kappalemäärät käyvät ilmi kuvasta 1.

Kuva 1. Opetusneuvos Mikko Hartikaisen kokoama yhteenveto suoritetuista lukiodiplomeista luku- vuosien 2015–2016, 2016–2017, 2017–2018 ja 2018–2019 aikana. OPH 2020.

Opetushallitus on antanut 2.5.2017 toistaiseksi voimassa olevat lukiodiplomien ohjeet niille opiskelijoille, joiden lukio-opinnot järjestetään 1.8.2016 alkaen käyttöön otetun opetussuunnitelman mukaan. Vuonna 2016 annetut lukiodiplomien ohjeet ovat toistaiseksi voimassa niille opiskelijoille, jotka ovat aloittaneet lukio-opintonsa ennen 1.8.2016.

Ainekohtaiset suoritusohjeet ja tehtävät löytyvät opetushallituksen verkkosivuilta: [<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lukiodiplomien-suorittaminen>]

Lukiota säätelevä lainsäädäntö uudistettiin siten, että 1.8.2019 voimaan tuli uusi lukiolaki (714/2018). Lukiolain 11.2 § mukaan lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (*lukiodiplomi*). Lisäksi lukioasetus (810/2018) 11.3 § säätelee lukiodiplomien laajuudeksi kaksi opintopistettä. Lukiodiplomien normatiivinen asema on siis kohentunut uuden lukiolainsäädännön säätämisen myötä.

Lukion opetussuunnitelmaa ollaan päivittämässä siten, että uuden opetussuunnitelman mukainen opetus aloitetaan 1.8.2021. Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee lukiolain 12 §:n mukaisesti laatia ja hyväksyä lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukaan laadittu opetussuunnitelma. Perusteiden mukaisesti lukiodiplomit kuuluvat paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltäviin opintojaksoihin. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestöisen näytön avulla. Lukiodiplomi kuvaa monipuolisesti opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiskelija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomin suorittaminen hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista. Opiskelija ilmentää lukiodiplomillaan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitojaan sekä omaehtoista harrastuneisuuttaan. Lukiodiplomi luo edellytyksiä oman ja toisten osallisuuden, toimijuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiselle lukioyhteisössä.

Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja yo-todistuksen osoittamaa osaamista.

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019 -asiakirjassa on määritelty kahdeksan lukiodiplomin tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Opetushallitus antaa erilliset ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta. Lukiodiplomin opintojen laajuus on kaksi opintopistettä. (OPH Määräykset ja ohjeet 2019:2a, s. 356–359.)

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa oppiaineryhmässä tai oppiaineessa. Lukiodiplomi voi sisältyä oppiaineen oppimäärän valinnaisiin opintoihin paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyllä tavalla. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan koulutuksen järjestäjän tarjoamien lukiodiplomien osalta lukiodiplomien tehtävä, yleiset tavoitteet ja arviointi sekä tavoitteet ja keskeiset sisällöt lukiodiplomeittain. (OPH Määräykset ja ohjeet 2019:2a, s. 355–356.)

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan oppiaineryhmässä tai oppiaineessa osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia. (OPH Määräykset ja ohjeet 2019:2a, s. 355.)

Lukiodiplomisuoritus arvioidaan numeroarvosanalla asteikolla 4–10. Suorituksen arvioi lukion opettaja ja hänen lisäksi arviointiin osallistuu toinen arvioija, jonka tulee olla kyseisen alan asiantuntija. Tällainen asiantuntija on pääsääntöisesti toisen oppilaitoksen opettaja.

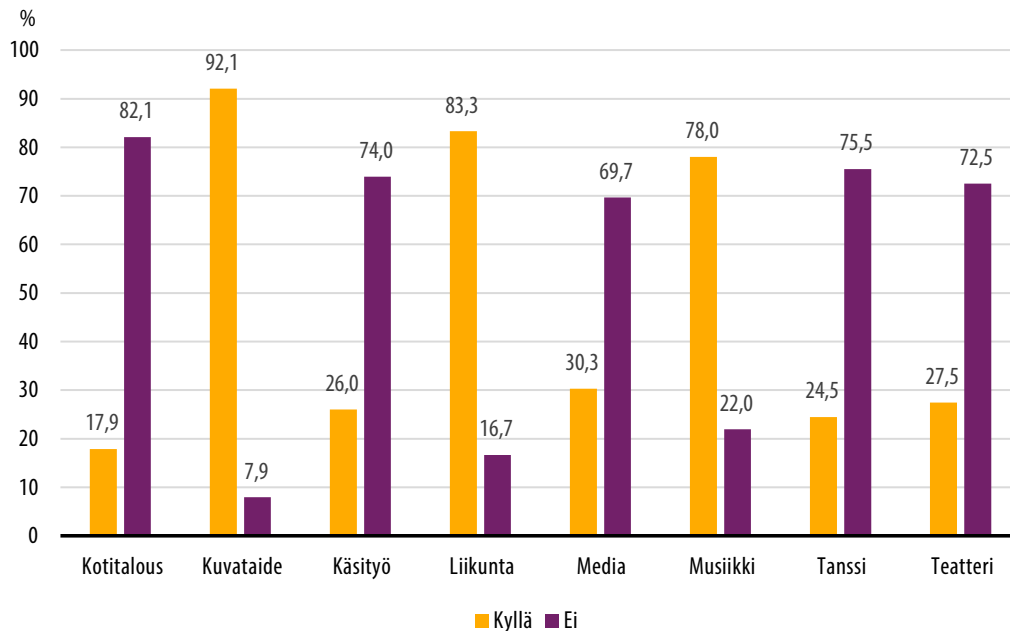
Lukion valtakunnallisena soveltavana kurssina suoritettava lukiodiplomi merkitään lukion käyttämään todistukseen lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti suoritusmerkinnällä (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiodiplomitodistuksen suoritusta lukiodiplomista antaa lukio. Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite. Näin opiskelija voi saada todistuksen suoritusta lukiodiplomista suoritettuaan lukion koko oppimäärän. Opetushallitus on tuottanut lukioille lukiodiplomeissa käytettävän yhtenäisen todistuslomakkeen. (OPH verkkosivut: [<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lukiodiplomien-suorittaminen>].)

2 Lukiodiplomit osana nykyistä lukiokoulutusta

Selvitimme tehtävänantomme mukaisesti lukiodiplomien nykytilan. Sisällytimme tähän liittyviä kysymyksenasetteluja niin lukioiden rehtoreille kuin lukiokoulutuksen järjestäjille suunnattuihin kyselyihin.

Kyselyyn vastanneiden rehtoreiden vastausten perusteella näyttää siltä, että kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomien suorittamiseen on hyvät mahdollisuudet lukioissa. Muiden diplomien osalta suorittamismahdollisuudet ovat huomattavasti heikommat.

Kuva 2. Mitä lukiodiplomeja lukiossanne oli mahdollista suorittaa. Rehtorikysely 2020.

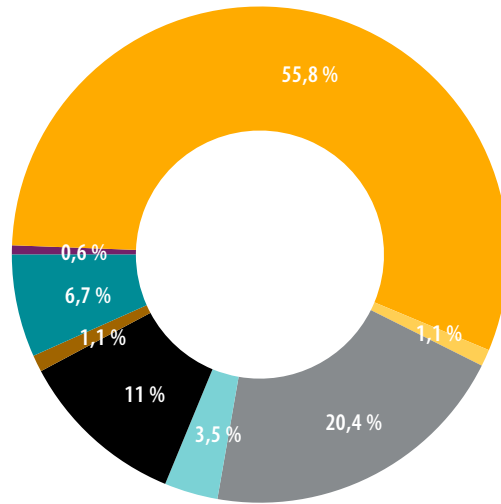
Kyselyn perusteella lukiodiplomeita pystyi suorittamaan seuraavasti kyselyyn vastanneissa lukioissa; kotitalous 16, kuvataide 87, käsityö 18, liikunta 78, media 23, musiikki 73, tanssi 20 ja teatteri 20. Kyselyyn vastasi 132 lukiota. Kuvassa 2 lukiodiplomeiden suoritushälyydet on esitetty suhteellisina osuuksina.

Lukuvuonna 2018–2019 kyselyyn vastanneiden lukioiden rehtoreiden vastausten perusteella suoritettiin lukiodiplomeita 948 kappaletta. Opetushallituksen toimittaman Koski-tietovarannon mukaan lukuvuonna 2018–2019 lukiodiplomeita oli suoritettu 1 592 kappaletta. Tämä ero selittyy luonnollisesti kyselymme osallistuneiden lukioiden alhaisella määrällä. Samalla se osoittaa sen, että kyselymme vastasi sellaisia lukioita, joissa lukiodiplomeiden suorittaminen on yleisempää. Taulukosta 1 löytyy lukiodiplomeiden suoritustämäärät lukuvuonna 2018–2019. Taulukkoon on koottu sekä rehtorikyselyn 2020 että Koski-tietovarannon mukaiset lukiodiplomien suoritustämäärät. Lisäksi kuvassa 3 on esitetty graafisesti Koski-tietovarannon mukaiset suoritukset.

Hyvin ymmärrettävää on, että diplomisuorituksia kertyy eniten niistä diplomeista, joita lukiot pystyvät tarjoamaan. Kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomien osuus kaikista diplomisuorituksista on rehtorikyselyssä peräti 88,4 %, Koski-tietovarannon mukaan se on 86,2 %.

Taulukko 1. Kuinka monta lukiodiplomia on suoritettu lv. 2018–2019. Rehtorikysely 2020 ja Opetushallituksen Koski-tietovarannosta tehty tietokanta-ajo 26.6.2020. OPH.

	Rehtorikysely 2020		Koski-tietovaranto 2018–2019	
	Kpl.	(%)	Kpl.	(%)
Kotitalous	4	0,4	9	0,6
Kuvataide	445	46,9	888	55,8
Käsityö	7	0,7	17	1,1
Liikunta	180	19,0	324	20,4
Media	5	0,5	55	3,5
Musiikki	185	19,5	175	11,0
Tanssi	18	1,9	17	1,1
Teatteri	104	11,0	107	6,7
Yht.	948	100,0	1592	100,0

■ Kotitalous ■ Kuvataide ■ Käsityö ■ Liikunta ■ Media ■ Musiikki ■ Tanssi ■ Tatteri

Kuva 3. Suoritetut lukiodiplomit lv. 2018–2019. Opetushallituksen Koski-tietovarannosta tehty tietokanta-ajo 26.6.2020. OPH.

Lukiodiplomien suoritusmahdollisuuksien ja suoritettujen lukiodiplomien lukumäärien perusteella näyttää vahvasti siltä, että Valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksesta (810/2018) sekä lukion opetussuunnitelman perusteet (OPH Määräykset ja ohjeet 2019:2a) -asiakirjassa määritellyissä taito- ja taideaineissa lukiodiplomit ovat nykyisellään suhteellisen vahva osa lukion opetustarjontaa. Näitä oppiaineita ovat kuvataide, liikunta ja musiikki. Muiden lukiodiplomeiden asema on huomattavasti heikompi.

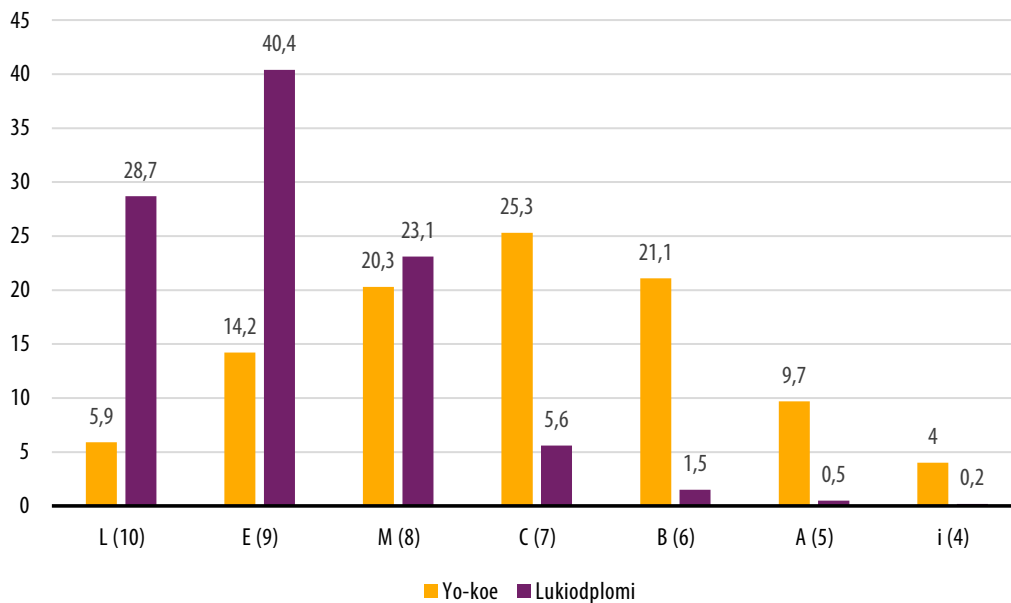
Edellä esitetyn perusteella lukiodiplomien järjestämisen velvoittavuutta tulisi aluksi arvioida näiden kolmen oppiaineen osalta. Tämä edellyttäisi muutoksia lukiolain (710/2018) 11.2 §:ään.

Tehtävänantomme oli tarkastella millaisia mahdollisuuksia olisi kehittää diplomeita ja niiden arviointia osaksi ylioppilastutkintoa. Taustatiedoksi tähän selvitimme lukiodiplomeista annettujen arvosanojen jakautumista. Seuraava taulukko on tehty rehtorikyselyä saatujen vastauksien pohjalta.

Taulukossa 2 on esitetty rehtorikyselyn tulokset lukiodiplomien arvosanojen jakautumisesta lukuvuonna 2018–2019. Arvosanataulukossa on epätarkkuuksia diplomien välillä. Joidenkin lukiodiplomien arvosanat on ilmeisesti kirjattu väärin diplomin kohtaan. Kokonaismäärässä on kuitenkin vain yhden diplomin ero suhteessa suoritettuihin lukiodiplomimääriin eli arvosanojen kokonaisjakauma on hyvin paikkaansa pitävä.

Taulukko 2. Suoritettujen lukiodiplomien arvosanajakauma. Rehtorikysely 2020.

	10	9	8	7	6	5	4	Yht.
Kotitalous	2	1	1	0	0	0	0	4
Kuvataide	139	173	124	32	13	5	0	486
Käsityö	4	4	3	0	1	0	0	12
Liikunta	31	97	33	4	0	0	0	165
Media	1	2	2	0	0	0	1	6
Musiikki	81	81	32	3	1	0	0	198
Tanssi	4	7	3	0	0	0	0	14
Teatteri	10	18	21	14	0	0	1	64
Yht.	272	383	219	53	15	5	2	949
(%)	28,7	40,4	23,1	5,6	1,6	0,5	0,2	100,0

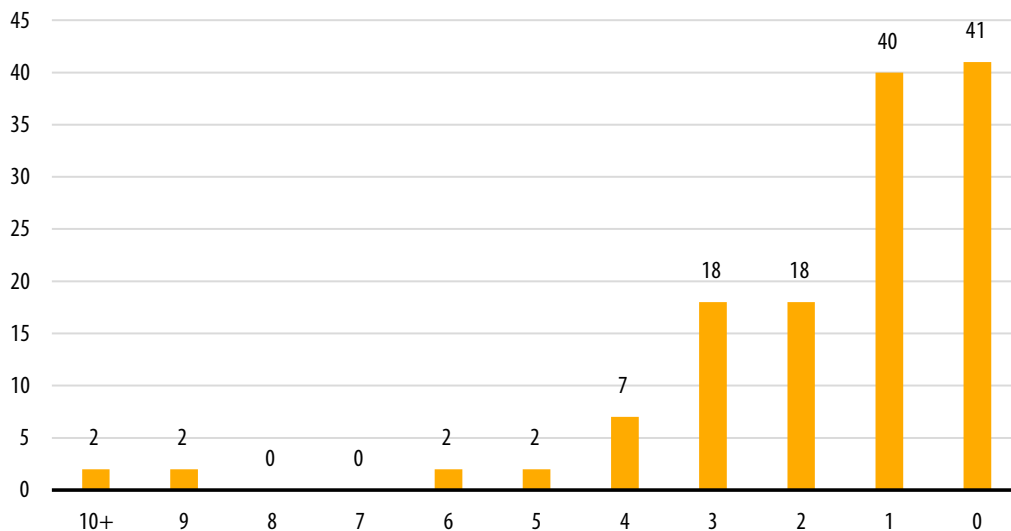
Kuva 4. Lukiodiplomien ja kevään 2020 yo-kokeiden arvosanajakaumat. Rehtorikysely 2020.

Lukiodiplomien arvosanajakaumassa on merkittävä ero yo-kokeiden arvosanajakaumaan, kuten kuvasta 4 käy ilmi.

Mikäli lukiodiplomien asemaa lukiokoulutuksessa vahvistettaisiin esim. sisällyttämällä ne osaksi ylioppilastutkintoa, joudutaan arvosanojen määräytymisen perusteita pohtimaan tarkoin. Arvosanjakaumaa pohdittaessa on huomioitava, että lukiodiplomia suorittaa vain motivoitunut ja osaava joukko opiskelijoita. Diplomin aineisto on saatettu koota pitkällä aikavälillä. Mikäli arviointia halutaan yhdenmukaistaa, on tarpeen kirjoittaa paremmin auki arvosanakriteerit ja myös kouluttaa opettajia yhteismitalliseen arviointiin.

Halusimme myös selvittää lukiodiplomien järjestämisestä aiheutuvat kustannukset lukio-
tasolla. Kustannuksia syntyy sekä lukiodiplomikurssien järjestämisestä että diplomien ul-
kopuolisesta arvioinnista. On huomioitava, että opetushallituksen diplomisuoritusohjeet
edellyttävät tietyn määrän ns. pohjakursseja. Pohjakurssien järjestämisen suhteen lukiot
ovat opiskelijamääristä johtuen eri arvoisessa asemassa. Suuressa lukiossa riittää opiskeli-
joita lukiodiplomeihin vaadittaviin pohjakursseihin, kun taas pienen opiskelijamäärän lukio
joutuisi perustamaan vaadittavat lukiodiplomin pohjakurssit vähäiselle opiskelijamäärälle.
Tällöin opiskelijakohtainen pohjakurssin hinta kohoaa suuremmaksi.

Lukioiden järjestämien lukiodiplomikurssien määrä vaihtelee suuresti rehtoreiden vastaus-
ten perusteella. Lukiodiplomikurssi on kurssi, jonka avulla ohjeistetaan ja ohjataan opiske-
lijaa lukiodiplomin tekemiseen. Kurssien sisällöt vaihtelevat diplomeittain. Kuva 5 kertoo
lukiodiplomikurssien määrän lukiokohtaisesti eli sen, kuinka monta erillistä lukiodiplomi-
kurssia lukiossa järjestettiin.

Kuva 5. Kuinka monta lukiodiplomikurssia lukiossanne järjestettiin lv. 2018–2019. Rehtorikysely 2020.

Kyselyyn osallistuneiden rehtoreiden vastauksista selviää, että lukiodiplomikursseja järjestetään hyvin erilaisin tavoin, yleisimmät tavat oli järjestää kurssi omissa lukiossa omana toimintana (36,4 %) tai opiskelijan itsenäisenä suorituksena (28,4 %).

Taulukko 3. Järjestettiinkö lukiodiplomikurssi ... Rehtorikysely 2020.

	Kpl.	%
erillinen lukiodiplomikurssi omissa lukiossa	59	36,4
oman lukion muun kurssin yhteydessä	14	8,6
oman lukion muun kurssin yhteydessä ja itsenäisesti	28	17,3
Itsenäisesti	46	28,4
yhteistyössä toisen lukion kanssa	5	3,1
toisen lukion järjestämänä	1	0,6
yhteistyössä muun oppilaitoksen kuin lukion kanssa	3	1,9
muulla tavoin	6	3,7
yht.	162	100,0

Lukiokoulutuksen järjestäjiltä pyydettiin arviota toteutuneiden lukiodiplomikurssien kustannuksista. Tämä käy ilmi taulukosta 4. Taulukosta selviää, että koulutuksen järjestäjien näkemys kustannuksista vastaa hyvin pitkälti lukioiden rehtoreiden vastaavaa.

Taulukko 4. Arvioitua lukiodiplomeista koituneet kustannukset lv. 2018–2019 aikana lukiokurssien / vuosiviikkotuntien tarkkuudella. Koulutuksen järjestäjien kysely 2020.

	Kpl.
En osaa arvioida	6
Ei kustannuksia	7
1–2 vuosiviikkotuntia / lukiokurssia	44
3–4 vuosiviikkotuntia / lukiokurssia	15
5–6 vuosiviikkotuntia / lukiokurssia	8
7–8 vuosiviikkotuntia / lukiokurssia	0
9–10 vuosiviikkotuntia / lukiokurssia	5
11–12 vuosiviikkotuntia / lukiokurssia	1
13–14 vuosiviikkotuntia / lukiokurssia	1
15–16 vuosiviikkotuntia / lukiokurssia	0
17–18 vuosiviikkotuntia / lukiokurssia	0
19–20 vuosiviikkotuntia / lukiokurssia	1
20 vuosiviikkotuntia / lukiokurssia tai enemmän	1

Lukioiden rehtoreilta pyydettiin arviota siitä, kuinka paljon lukiodiplomien arviointiin käytettiin lukion resursseja. Kyselyyn vastanneiden rehtoreiden vastaukset käyvät ilmi taulukosta 5.

Taulukko 5. Kuinka paljon lukiodiplomien ulkopuoliseen arviointiin käytitte lukionne resursseja, tunneittain. Rehtorikysely 2020.

	h.
0 maksettua tuntia	31
1–10 maksettua tuntia	50
11–20 maksettua tuntia	15
21–30 maksettua tuntia	8
31–40 maksettua tuntia	4
41–50 maksettua tuntia	0
51–60 maksettua tuntia	2
61–70 maksettua tuntia	0
71–80 maksettua tuntia	1
81–90 maksettua tuntia	0
91–100 maksettua tuntia	1

Pyysimme myös rehtoreilta euromääräisiä arvioita siitä, kuinka paljon lukio käyttää lukiodiplomikursseihin liittyviin ohjaus- ja opetuskustannuksiin. Kyselyyn osallistuneiden rehtoreiden vastauksista käy ilmi, että korvauskäytänteet ovat erittäin kirjavia. Eniten yhtenevyyttä oli ulkopuolisen arvioinnin suhteen. Usein on päädytty tiettyyn määrään työtunteja diplomien arvioinnin suhteen, kahden työtunnin panos lukiodiplominäyttöä kohden on yleisin.

Omien opiskelijoiden ohjaustyöhön liittyen käytänteet ovat myös hyvin kirjavia. Kyselyyn vastanneista rehtoreista 13 arvioi lukiodiplomeiden ohjaus- ja opetuskustannusten nousevan yli 3 000 €:n omassa lukiossaan. Kaikki muut vastaajat arvioivat näiden kustannusten jäävän alle 3 000 €:n.

Näiden tietojen valossa nykyisessä muodossaan lukiodiplomien järjestäminen on varsin kustannustehokasta toimintaa. Tiedoista selviää myös, että lukiot ovat hoitaneet käytännön järjestelyt hyvin kirjavasti. Huomionarvoista on se, että vain 36,4 % vastanneista lukioista vastasi järjestäneensä lukiodiplomin suorittamisen tueksi erillisen lukiokurssin.

Koulutuksen järjestäjille suunnatun kyselyn perusteella kuvataiteen lukiodiplomien suorittamismahdollisuutta ei ollut 7,9 %:ssa lukioita. Tämä tarkoittaisi koko maan osalta 29 lukiota. Jos oletetaan, että niissä lukioissa ei ole toteutunut lainkaan oppiaineen kahta syventävää kurssia eikä myöskään lukiodiplomikurssia, koulutuksen järjestäjä joutuu perustamaan kolme uutta kurssia yhtä ainetta kohden. Kuvataiteessa tämä tarkoittaisi 87 kurssia, liikunnassa 186 kurssia ja musiikissa 246 kurssia. Yhteensä siis 519 kurssia. Kysyimme Kuntaliiton kantaa keskimääräisen lukiokurssin hinnaksi (sis. lomarahan, työntäjän ns. sivukulut ja lukiokertoimen). Vuonna 2020 se on 3 580 €. Rahallisesti tämä tarkoittaisi yhteensä vähintään 1,86 M€:n lisäpanostusta lukiokoulutukseen. Samalla on muistettava,

että osalla lukiokoulutuksen järjestäjistä on useita lukioyksiköitä alaisuudessaan, ja koulutuksen järjestäjä voi tällöin keskittää ns. pohjakurssien järjestämisen kustannustehokkaammin.

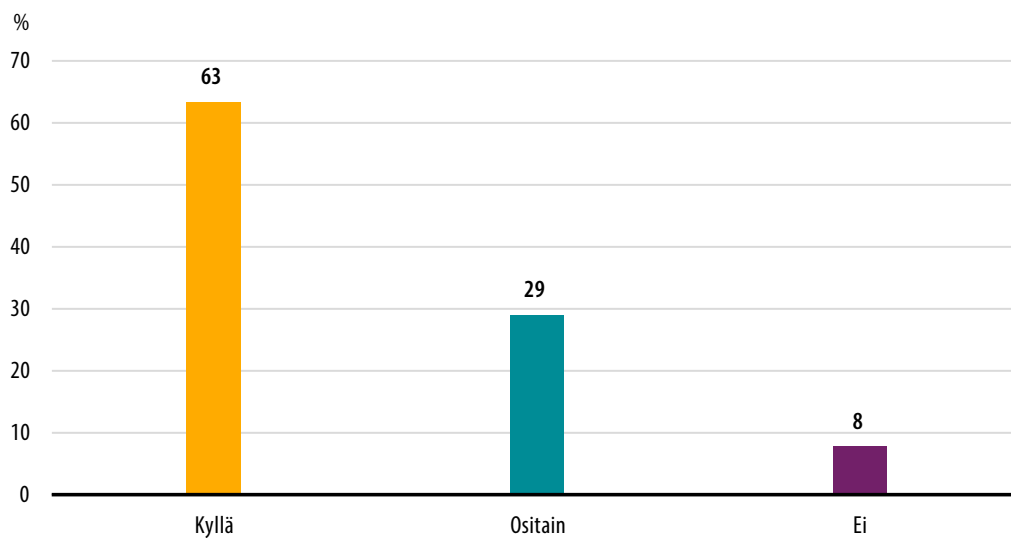
Mikäli kolmen lukiodiplomin järjestäminen ulotetaan kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi, tästä aiheutuu kustannuksia, joita esitämme lisättäväksi lukiokoulutuksen kustannuspohjaan.

Tämä tarkoittaisi 1 131 lukiokurssia eli kolme kurssia jokaisessa valtakunnan lukiossa (377). Kurssin hinnan ollessa 3 580 €, kustannusvaikutus tulisi olemaan 4,05 M€. Tätä kustannusta voidaan merkittävästi alentaa luomalla kansallinen rakenne etä- ja virtuaaliopetuksen varaan pohjakurssien ja lukiodiplomikurssien osalta. Etä- ja virtuaaliopetuksen kustannukset syntyvät tarvittavista laitehankinnoista ja opetuksen järjestämisestä etä- tai virtuaaliopetuksena. Näitä kurseja voisivat järjestää esimerkiksi erityislukiot, jolloin opetusta voisi seurata useamman lukion opiskelijat.

Lukiodiplomijärjestelmän nykytilaan liittyvänä johtopäätöksenä selvitysryhmämme esittää, että järjestelmää tulee edelleen kehittää ja syventää, sekä se tulee liittää entistä vahvemaksi osaksi lukio-opetusta. Sopiva viranomainen tätä työtä johtamaan ja koordinoimaan on Opetushallitus, jonka vastuulla lukiodiplomien kehittäminen on ollut koko niiden olemassaolon ajan.

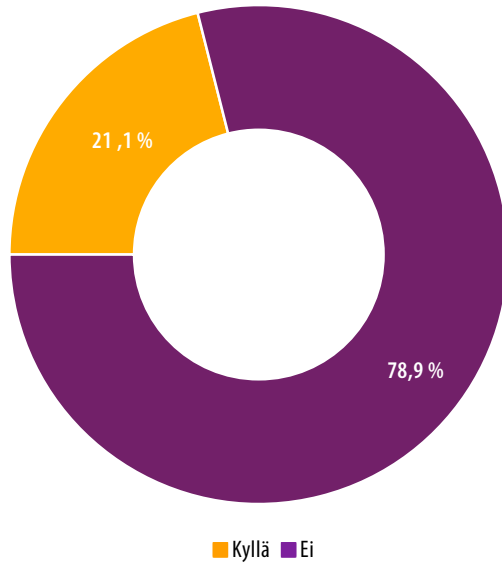
3 Lukiodiplomien saavutettavuus ja yhdenvertaisuus

Tehtävänantomme perustui Eduskunnan lausumaan siitä, että hallitus ryhtyy selvittämään lukiodiplomijärjestelmän muuttamista kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi.

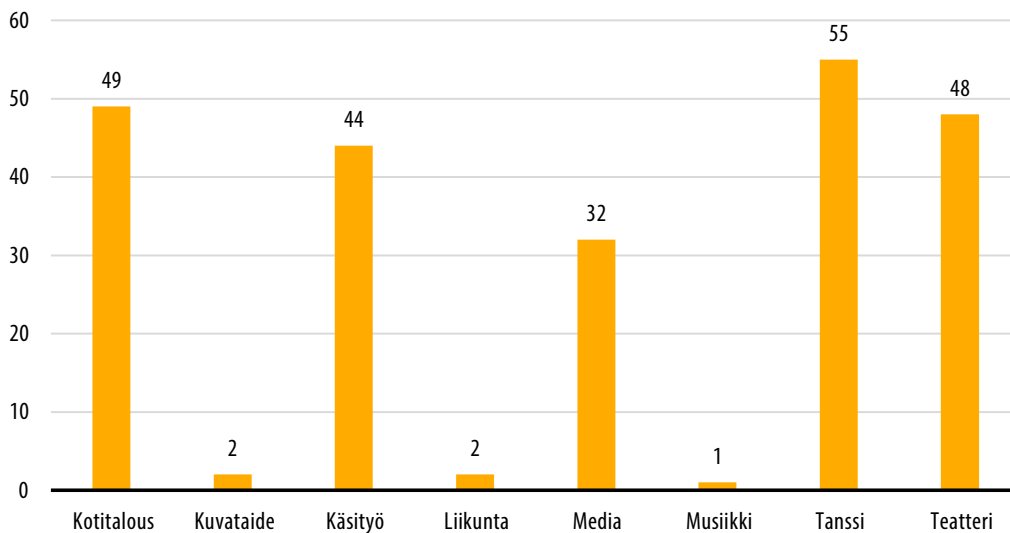

Kuva 6. Jokainen opiskelija on voinut halutessaan suorittaa haluamansa lukiodiplomin alaisuudessaan olevissa lukioissa. Kysely koulutuksen järjestäjille.

Kuvasta 6 käy ilmi, että kyselyyn vastanneiden koulutuksen järjestäjien mukaan yli 60 % opiskelijoista on voinut suorittaa haluamansa lukiodiplomin.

Kuva 7. Mikäli lukiodiplomien järjestäminen ulotettaisiin kaikille koulutuksen järjestäjille velvoittaviksi, pystyttekö toteuttamaan kaikkien nykyisten lukiodiplomien (kotitalous, kuvataide, käsityö, liikunta, media, musiikki, tanssi ja teatteri) järjestämisen nykyisillä ohjeistuksilla ja resursseilla? Kysely koulutuksen järjestäjille.

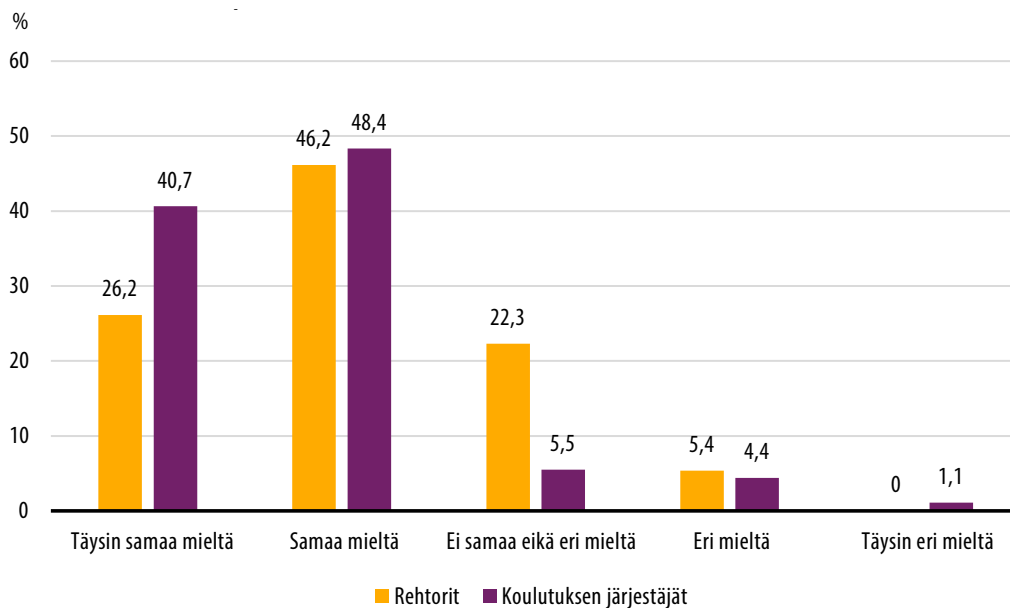
Kuva 8. Mitä lukiodiplomeita ette pysty järjestämään. Kysely koulutuksen järjestäjille 2020.

Kuvassa 7 käy ilmi, että vain 21,1 % kyselyyn vastanneista koulutuksen järjestäjistä pystyisi tarvittaessa toteuttamaan kaikki lukiodiplomit, jos niiden järjestäminen olisi veloittavaa. Tämä selittynee sillä, että kun koulutuksen järjestäjän alaisuudessa on useampia lukioita, voidaan eri lukiot velvoittaa järjestämään eri diplomit. Harvinaisempien lukiodiplomien (käsityö ja kotitalous) suorittaminen mahdollistuu, jos koulutuksen järjestäjän alaisuudessa on peruskoulu-lukio yhdistelmiä. Näin saadaan toteutettua kaikkien diplomien suoritusmahdollisuus.

Kuvasta 8 huomataan, että vain hyvin harva lukio ei pystyisi järjestämään kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomeita. Tämän mukaan kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomit ovat hyvin järjestettävissä. Lukiodiplomien järjestäminen on huomattavan vaikeaa oppiaineissa, jotka eivät ole lukion opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä. Näitä ovat kotitalous, käsityö, media, tanssi ja teatteri.

Koulutuksen järjestäjille suunnatussa kyselyssä kysyttiin, mitä ongelmia lukiodiplomien järjestämiseen liittyy. Vastausten perusteella koulutuksen järjestäjät ilmoittivat ongelmia kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien suorittamisen suhteen. Nämä lukiodiplomit liittyvät aineisiin, jotka eivät ole lukion oppiainetarjonnassa pakollisina. Vastaajien mielestä on hyvin ymmärrettävää, että niiden tarjoamiseen liittyy suuria vaikeuksia. Mikäli lukio toimii omissa rakennuksissaan eikä sen läheisessä yhteydessä toimi peruskoulua, ei lukiorakennuksissa ole kotitalouden eikä käsityön opetustiloja. Myös kotitalouden oppimäärän, lukiodiplomeja taustoittavien kurssien järjestäminen, on näin ollen erityisen vaikeaa. Lukiodiplomien taustakursseja voitaisiin vastaajien mielestä järjestää yhdessä esim. kansalaisopistojen kanssa, tällöin kuitenkin toivottiin tehtävän yhteismitalliset samansisältöiset kurssit, jotka vaaditaan ennen lukiodiplomisuoritusta. Median, tanssin ja teatterin osalta vaikeudet lukiodiplomien järjestämisessä liittynevät enemmän pätevien opettajien puutteeseen. Media-, tanssi- ja teatteriopinnot eivät myöskään ole sellaisinaan lukion oppimäärässä.

Tehtävänantoomme kuului myös selvittää yhteistyön sekä etä- ja virtuaaliopetuksen mahdollisuudet diplomien järjestämisessä. Tätä asiaa selvitimme sekä rehtorikyselyn että koulutuksen järjestäjille suunnatun kyselyn kautta.

Kuva 9. Toivon, että lukiodiplomien saavutettavuus mahdollistetaan etä- ja virtuaaliopetuksen keinoin luomalla kansallinen rakenne niiden tueksi. Rehtorikysely ja kysely koulutuksen järjestäjille.

Kuvasta 9 paljastuu, että sekä kyselyyn vastanneiden rehtoreiden että kyselyyn vastanneiden koulutuksen järjestäjien mukaan valmiutta tälle kansallisen rakenteen luomiselle olisi olemassa.

Kyselyyn vastanneiden rehtoreiden antamissa tekstivastauksissa toistui tarve jonkinlaisen "kansallisen rakenteen" luomisesta. Sen nähtiin edesauttavan niitä kuntia ja lukioita, joissa omat resurssit eivät nykyisellään riitä omaan lukiokurssitarjontaan ja -ohjaukseen. Suurten lukioiden rehtorit eivät tätä tarvetta nähneet omien lukioittensa osalta.

Erään vastaajan mukaan *"tässä yhteydessä voisi pohtia erityistehtävälukioiden roolia tätä rakennetta luomassa."*

Muutamassa vastauksessa todettiin kysymyksessä tarkoitetun kansallisen rakenteen sopivuus huonoksi teatterin ja kotitalouden lukiodiplomeissa, esim. seuraavasti: *"Teatteria ei pysty arvioimaan etänä eikä virtuaalisesti. Tallennettu teatteriesitys ei ole enää sama teos kuin yleisön ja esiintyjien kohtaamisen mahdollistava esitys."*

Sidosryhmäkyselyssä nousi esille myös virtuaalisen ja/tai etäopetuksen tuomat mahdollisuudet lukiodiplomien suorittamiseksi. Sidosryhmät pohtivat mm. laajempien alueiden mahdollisuutta järjestää yhteistä opetusta teknologiaa hyödyntäen sekä

kehittäjälukioiden että erityistehtävälukioiden mahdollisuutta tukea muiden lukioiden kurssitarjontaa ja diplomisuorituksia.

Selvitysryhmämme mielestä lukiodiplomien saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden suhteen tilanne on hyvin eriytynyt. Valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksesta (810/2018) sekä lukion opetussuunnitelman perusteet (OPH Määräykset ja ohjeet 2019:2a) -asiakirjassa määritellyissä taito- ja taideaineissa, kuvataide, liikunta ja musiikki, lukiodiplomit ovat vähintäänkin kohtuullisesti saavutettavissa ja niiden suorittamiseen tarjoutuu koulutuksen järjestäjienkin vastausten perusteella hyvät mahdollisuudet ja olemassa olevat rakenteet. Muissa lukiodiplomiaineissa tilanne ei ole lainkaan näin hyvä. Lukiot ovat varsin heterogeenisiä tässä suhteessa, isoissa lukioissa mahdollisuuksia useampienkin lukiodiplomeiden suorittamiseen tarjoutuu, mutta pienemmissä ei niinkään.

Selvitysryhmämme mielestä lukiodiplomien saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi tarvitaan muutoksia lukiolainsäädäntöön sekä muutosta tukeva kansallinen rakenne.

Lainsäädännöllisesti esitämme, että lukion opetussuunnitelman perusteet (OPH Määräykset ja ohjeet 2019:2a) -asiakirjassa määritellyissä taito- ja taideaineissa lukiodiplomien suorittaminen asetetaan kaikkia lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi. Tämä muutos kohdistuisi siis kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomeihin. Tämä muutos edellyttää säädösten osalta muutoksia lukiolakiin 11.2 §.

Opetussuunnitelmallisesti tämä aiheuttaisi muutoksen lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin, kohtaan 3.1. / opintojen rakenne sekä kohtaan 6.23. / lukiodiplomit.

Lisäksi esitämme, että tätä lukiokoulutuksen muutosta tuettaisiin muodostamalla kansallinen rakenne lukioasetuksessa määritellyn kehittäjälukioverkoston varaan. Nykyisistä kehittäjälukioista kaksi keskittyy kuvataiteeseen, kaksi liikuntaan ja kolme musiikkiin. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta sisältää jo mahdollisuuden käyttää kehittäjälukioverkostoa tällaiseen kehittämistyöhön (Lukioasetus 810/2018, 10.1 §).

Mikäli päädyttäisiin ratkaisuun, että kuvataiteen, musiikin ja liikunnan lukiodiplomien suorittamismahdollisuus velvoittaisi kaikkia lukioita, tulisi kehittäjälukioverkoston erityistehtävälukioverkoston tuella laatia Opetushallituksen kanssa yhteistyössä pedagogiset ratkaisut. Tällöin lukiodiplomien suorittaminen mahdollistuu aidosti maan jokaisessa lukiossa. Tämä pedagoginen ratkaisu sisältäisi ns. pohjakurssien toteuttamisen, lukiodiplomikurssien toteuttamisen sekä mallit ulkopuolisen arvioinnin toteuttamiseksi. Tämä rakenne tulisi luoda siten, että se mahdollistettaisiin etä- ja/tai verkko-/virtuaaliopetuksen avulla. Tällä rakenteella olisi vaikutuksia edellä kerrottuun lukiokoulutuksen kustannuspohjaan.

Edellä kuvattu lukiodiplomien suorittaminen olisi kustannustehokas tapa aloittaa kehitystyö. Uudistuksella ei myöskään olisi suoria vaikutuksia opetus- ja kulttuuriministeriön menokehykseen, koska kehittäjälukioiden toimintaa on jo resursoitu. Keittäjälukiot voitaisiin helpohkosti ohjata lukiodiplomien kehittämistyöhön opetus- ja kulttuuriministeriön informaatio-ohjauksen avulla ja yhteistyössä opetushallituksen kanssa.

Muiden kuin edellä mainittujen kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomien järjestäminen säilyy vapaaehtoisena. Ehdotamme, että kehittäjä- ja erityistehtävälukioiden kautta olisi mahdollista järjestää ja tarjota vapaaehtoisten lukiodiplomien suoritusmahdollisuuksia. Lukiodiplomien suorittaminen ja pohjakurssien tekeminen olisi mahdollista etä-, sekä verkko-/virtuaaliopetuksen kautta niille lukiolaisille, joiden lukioissa kyseisten lukiodiplomien suorittaminen ei olisi muutoin mahdollista. Tätäkin työtä ohjattaisiin Opetushallituksesta käsin.

4 Lukiodiplomien arvioinnin nykytila ja kehittäminen

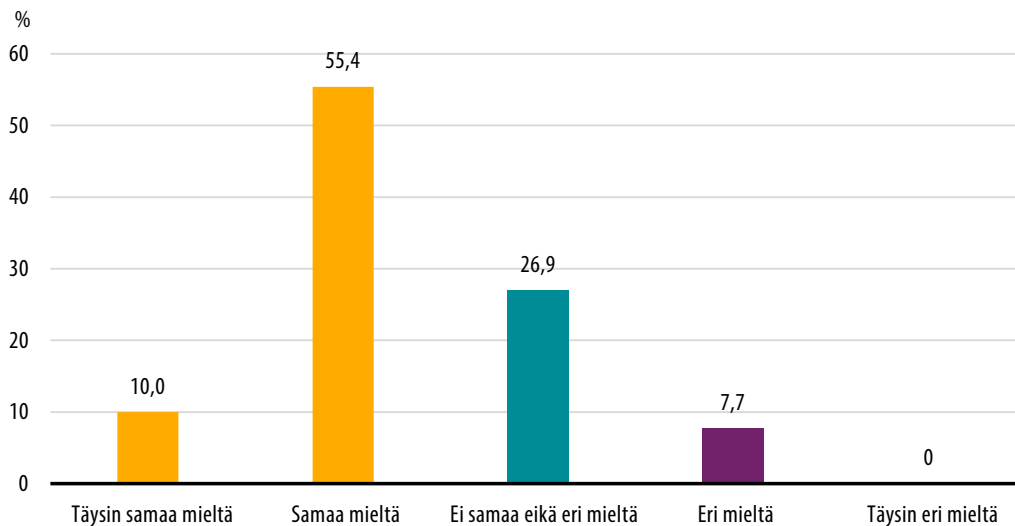
Lukiolain 37 §:n mukaan opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin.

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019 -asiakirjassa kohdan 5.1 mukaan arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukioskoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

1. Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua.
2. Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

Kysyimme myös rehtoreiden käsityksiä siitä, takaavatko opetussuunnitelman perusteet ja lukiodiplomikohtaiset ohjeet valtakunnallisesti yhteismitallisen arvioinnin lukiodiplominäyttöjen suhteen.

Kuva 10. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015 ja lukiodiplomikohtaiset ohjeet mahdollistavat opiskelijan yhdenvertaisen aseman toteutumisen. Rehtorikysely 2020.

Kyselyyn vastanneiden rehtoreiden tekstivastaukset tukivat määrällistä arviointia. Useammassa tekstivastauksessa nousi esille alueellisen tai valtakunnallisen koulutuksen tarve diplomisuoritusten ohjaamiseen ja arviointiin liittyen.

Yhdenvertaisuuden toteutumisen esteenä nähtiin lukion pieni koko ja sen vähäinen kursistarjonta. Lisäksi nähtiin yhdenvertaisuuden toteutumisen haasteena se, että lukiodiplomiohjeet eivät määrittele diplomien suorittamisessa vaadittavien kurssien sisältöjä. Erään vastaajan mukaan *”ohjeissa tulisi määritellä näiden kurssien perusrakenne ja antaa paikallisesti mahdollisuuksia täydentää ja painottaa sisältöjä.”*

Kyselyyn vastanneiden rehtoreiden vastauksissa pohdittiin arvioinnin yhteismitallisuutta esim. erityistehtävälukion ja yleislukion opiskelijoiden välillä. Rehtoreiden mukaan edellisiltä odotetaan enemmän ja siksi arviointi vääristyy. Vaikka rehtorit määrällisesti arvioinnissa antoivat hyvän arvion ohjeistuksesta, tekstivastauksissa he edellyttivät arviointiin tarkempia ohjeita. Tämä koettiin tärkeäksi, jotta lukiodiplominäyttö vaikuttaisi enemmän korkeakoulujen opiskelijavalinnassa. *”Arvioinnin tekeminen keskitetysti koko valtakunnassa. Mitään muuta tapaa ei ole saada arviointi tasa-arvoiseksi.”*

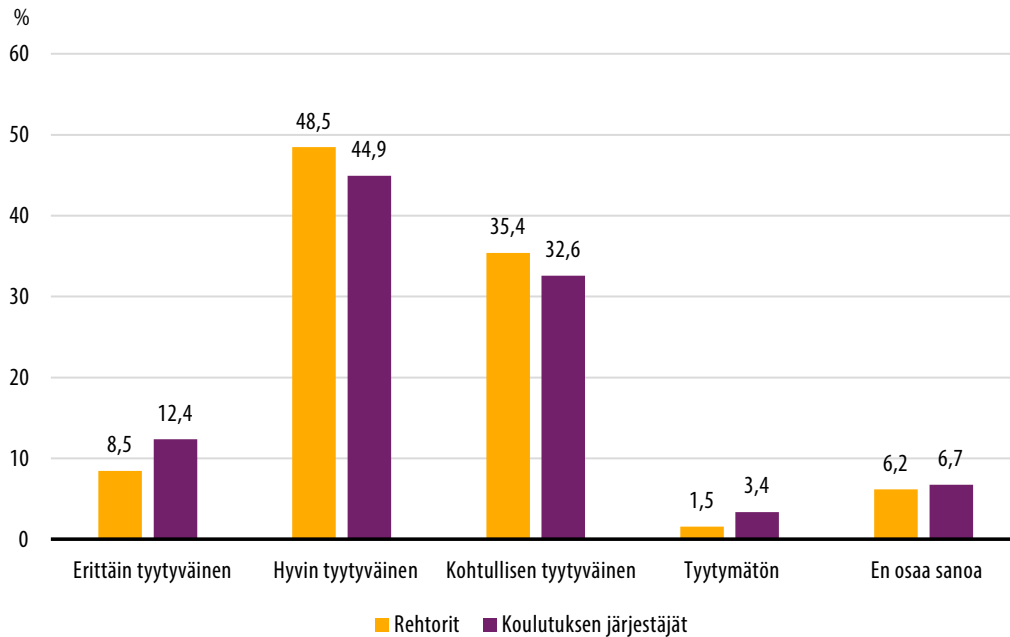
Kyselyyn vastanneet rehtorit esittivät konkreettisia ehdotuksiakin: *”Numero tehdystä diplomityöstä automaattisesti lukion päästötodistukseen. Korkeakoulu voi hyödyntää haussa suoraan.”* *”Taito- ja taideaineissa lukiodiplomi voisi osaltaan toimia korkeakouluvalinnassa ennakkotehtävän suorituksena, joka yksinkertaistaisi valintaprosessia. Tällöin vaatimustaso tulisi saattaa yhteneväksi korkeakoulujen valinnan vaatimusten kanssa.”*

Koulutuksen järjestäjien tekstivastauksien perusteella keskeisin kehittämiskohde on lukiodiplomien yhteismitallisuuden ja vertailukelpoisuuden varmistaminen arvioinnissa ja lukiodiplomien välillä. Myös lukiodiplomien sisältökuvauksia nähtiin tarpeelliseksi tarkentaa sen suhteen, mitä lukiodiplomin suorittamiseen vaaditaan.

Myös sidosryhmäkyselyssä nousi voimakkaasti esille arvioinnin yhdenmukaisuuden tarve. Tämän katsottiin olevan edellytys sille, että korkeakoulut voisivat hyödyntää lukiodiplomeita nykyistä enemmän. Arvioinnin katsottiin voivan olla yhdenvertaista vain mikäli on olemassa nk. ohjaajalukioiden verkosto. Nämä lukiot voisivat sekä antaa tukea lukiodiplomien taustakurssien suorittamiseen, että lukiodiplomien arviointiin. Tämä edellyttäisi koulutuksen järjestäjien yhteistyötä kuntarajat ylittäen.

Arvioinnin luotettavuutta ja yhteismitallisuutta tulee parantaa nykyisestä. Työskentelyn tueksi toivottiin Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arviointia aiheesta. Lukiodiplomien arviointia voidaan sidosryhmien mukaan kehittää vahvistamalla opetussuunnitelman perusteissa olevia määräyksiä ja arvosanojen kriteereitä. Arviointimenettelyn vaihtoehtoja tulisi selvittää ja ulkopuolisten arvioitsijoiden roolia täsmentää. Arvioinnin kehittäminen nähtiin keskeisenä ja tärkeänä asiana, jotta lukiodiplomeja voitaisiin jatkossa hyödyntää opiskelijavalinnoissa lukion jälkeiseen opiskeluun.

Kehittämistyö on jo menossa ainakin kuvataiteen lukiodiplomin osalta. Kehittämistyötä tehdään Aalto-yliopistossa professori Martti Raevaaran johdolla. Mukana työssä on mm. kuvataideopettajia Espoosta.

Kuva 11. Olen tyytyväinen lukiodiplomeita säätelevään ohjeistukseen. Rehtorikysely 2020 ja kysely koulutuksen järjestäjille 2020.

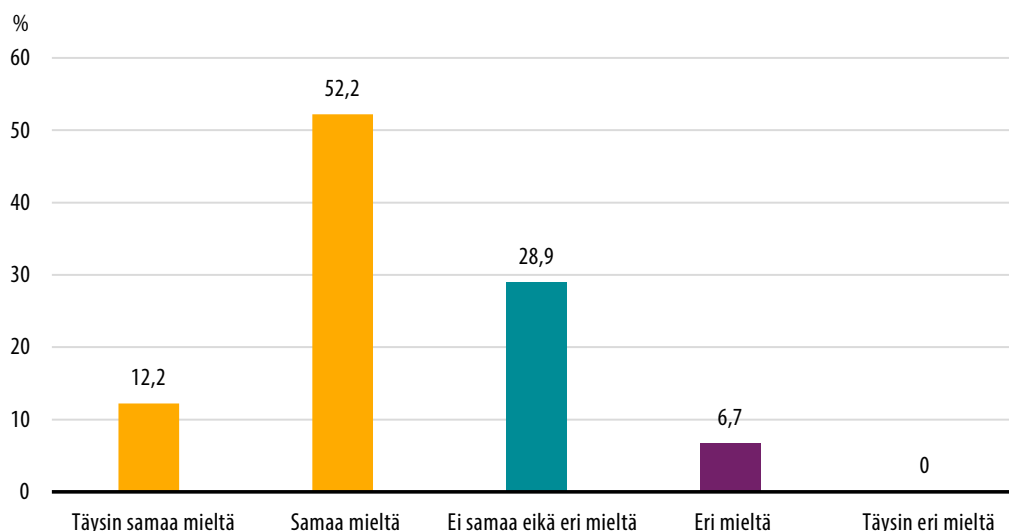
Kyselyyn vastanneiden rehtoreiden tekstivastauksissa on paljon kriittistä näkemystä lukiodiplomien ohjeistuksesta arvioinnin osalta. Musiikin osalta lukiodiplomien aihepiirejä toivottiin laajennettavan siten, että esim. musiikkitekniikka tulisi mainittua. Tanssidiplomien osalta taiteellisen työn ja tutkielman välinen painotus koettiin epäselväksi ja liikunnan diplomien suhteen portfolion osalta toivottiin tarkempia ohjeita. Teatterin arviointikriteerejä pidettiin kovin väljinä.

Ohjeistuksessa nähtiin puute siinä, mitä ja minkä tyyppisiä kursseja vaaditaan diplomeihin. *”Lukiossamme olevat diplomit ovat selvät. Mutta millä edellytyksillä voisimme hyödyntää esim. kansalaisopiston kursseja kotitalouden tai käsityön diplomien suorittamiseen. Olen yrittänyt selvittää myös mediadiplomien suoritusmahdollisuutta.”*

Opettajan roolia prosessissa myös arvioitiin. Useammassa vastauksessa nostettiin esille ns. välitarkistukset ja tarve ohjeistaa opettajaa tässä roolissa, *”kuinka paljon opettaja korjaa välissä kirjallista osuutta jne. paljonko on kontaktitunteja, paljonko itsenäistä työtä, millaisia välietappeja työhön kuuluu”*.

Tämänkin osion kysymyksen vastauksissa toistui tarve täydennyskoulutuksesta diplomiarviointien suhteen.

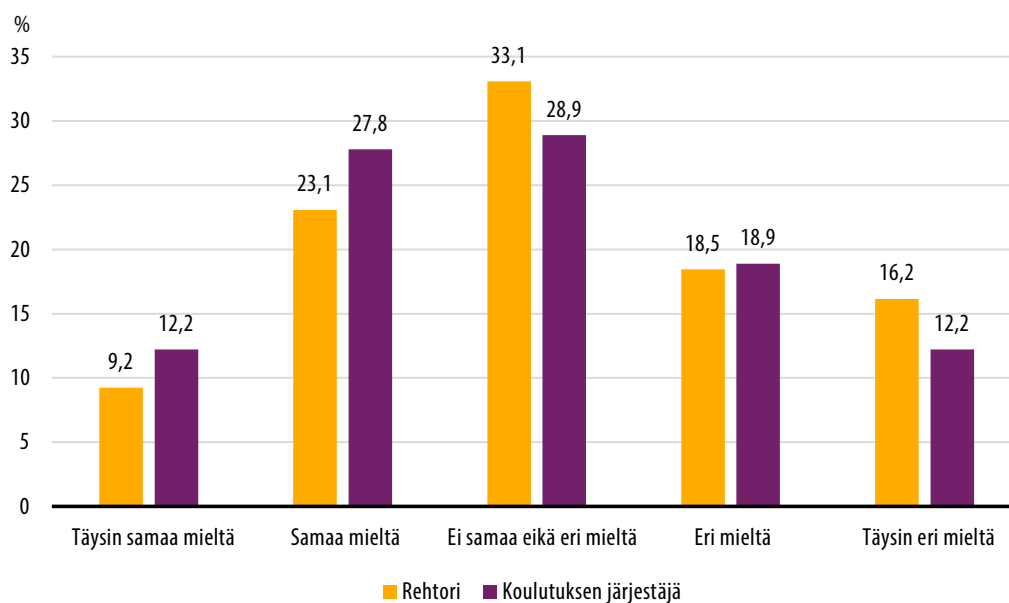
Koulutuksen järjestäjät toivat vastauksissaan esille sen, että arviointikriteeristö takaa nykyisellään valtakunnallisesti yhtenäisen opiskelija-arvioinnin, mikä käy ilmi kuvasta 12.

Kuva 12. Lukiodiplomien nykyinen arviointikriteeristö takaa valtakunnallisesti yhteismitallisen opiskelija-arvioinnin. Kysely koulutuksen järjestäjille 2020.

Tekstivastauksista kuitenkin kävi ilmi, että opiskelija-arvioinnin yhteismitallisuus ei toteudu, vaikka itsessään arviointikriteeristö sen takaisikin. Seuraava tekstivastaus kuvastaa hyvin tätä teemaa: *”Taito- ja taideaineissa yhteismitallisuus ei yksiselitteisesti ole yhdenvertainen. Lisäksi eri lukioissa tarjotaan eri määrä kursseja, jotka vaikuttavat arviointiin. Ohjeet ja kriteerit ovat samat kuitenkin, joten yhteismitalliset sillä tavalla.”*

Halusimme kartoittaa lukiotoimijoiden käsitykset siitä, kuinka arviointia voitaisiin kehittää.

Kuva 13. Toivon opetus- ja kulttuuriministeriön määrittelevän ne muutamat lukiotoimijat, joiden tehtäviin sisällytetään lukiodiplomien ohjaus- ja arviointityö. Rehtorikysely ja kysely koulutuksen järjestäjille.

Rehtoreiden antamissa tekstivastauksissa ei nähty kovinkaan suurta arvoa tälle. Osa vastaajista pelkäsi diplomien suorittamisen vähenevän tällaisen muutoksen myötä. Lisäksi järjestelyn uskottiin lisäävän kustannuksia ja byrokratiaa.

Kuitenkin vastauksissa toistui se, että arvioinnin kehittäminen olisi tärkeää, jos lukiodiplomien asemaa muutetaan. Erään vastaajan mukaan *”Ohjaustyö voisi olla jatkossakin omalla koululla, samoin arviointi (nykyisinkin kaksi arvioijaa). Arviointi voisi olla lisäksi kansallinen, jos töitä käytetään korkea-asteen valinnoissa. Saamme näin vertailukelpoisemman lopputuloksen. Toivottavasti diplomitöitä myös arvostetaan jatkossa korkeakoulujen valinnoissa.”*

Toinen vastaaja esitti ohjaus- ja arviointityön muuttamista kaksiportaiseksi: *”Voisiko ohjaus- tai ainakin arviointityö olla valtakunnallisen vertailtavuuden varmistamiseksi kaksiportainen. Alustavat työ/arviointi kullakin lukiolla ja yo-tutkintoa vastaavasti ”lukiodiplomilautakunta”.*

Näyttää siis siltä, että nykyisen järjestelmän tueksi ei kaivata arvioinnin keskittämistä. Sen sijaan mikäli diplomijärjestelmää muutetaan tulisi myös arvioinnin yhdenmukaisuutta vahvistaa.

Koulutuksen järjestäjien tekstivastauksissa nousee esille vastaavia näkemyksiä kuin lukioiden rehtoreiden vastauksissa. Paikallisesti toteutettu ohjaus- ja arviointityö saa kannatusta ja nähdään useassa vastauksessa hyvänä toteutustapana, mutta toisaalta tunnistettiin erityisesti se haaste mikä liittyy lukiodiplomien arviointiin ja yhteismitallisuuteen. Osa vastaajista pitää tärkeänä, että niin ohjaus kuin arviointityö pitäisi olla mahdollista toteuttaa kaikissa lukioissa, kun taas osa näkee mahdollisuutena ja tarpeellisena toteuttaa arviointia valtakunnallisena mallina kuten ylioppilastutkinnossa.

Sidosryhmien näkemykset arvioinnin kehittämisestä liittyvät sen luotettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Opetushallituksen antamassa ohjeistuksessa lukiodiplomien suorittamiseksi annetaan arvosanakriteerit. Sidosryhmäkyselyssä tuli selkeästi esille, että arviointikriteereitä tulee entisestään tarkentaa. Lukiodiplomien arviointi tulisi määritellä tarkemmin opetussuunnitelman tasolla. Toisaalta sidosryhmien vastauksista kävi myös ilmi ymmärrys siitä, että tällä hetkellä lukiodiplomeita suorittaa pieni ennalta valikoitunut joukko.

Kahden arvioitsijan osallistumista arviointiin pidettiin hyvänä samalla kun katsottiin, että valtakunnallinen sensorointimalli toisi arviointiin yhdenvertaisuutta. Tällöin toinen arvioitsija olisi nimetty ja tähän tehtävään koulutettu. Koulutus voisi tapahtua kehittämislukioiden ja erityislukioiden kautta. Sidosryhmäkyselyissä nähtiin myös tärkeänä kirjallisen osuuden merkityksen kasvattaminen ja sen tulisi osoittaa myös tiedollista näyttöä. Tämän tiedollisen näytön kriteerit tulisi olla eri lukiodiplomien välillä yhteismitalliset.

Pohjaedellytyksenä luotettaville arvosanoille katsottiin olevan lukiodiplomeille asetetut yhtenäiset tavoitteet ja kriteerit.

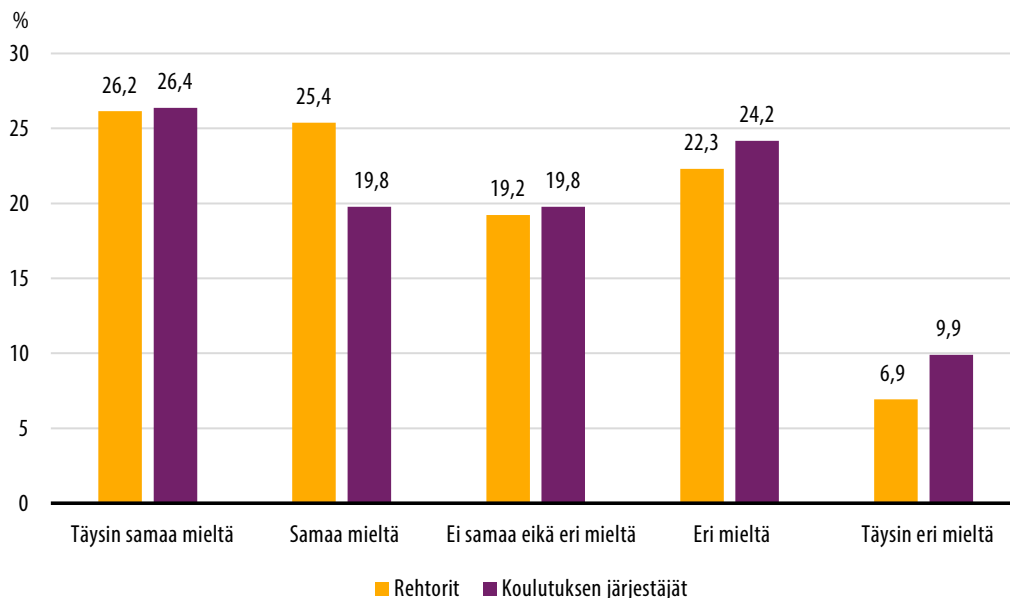
Arviointia tulee parantaa arviointimenettelyn luotettavuuden ja yhteismitallisuuden osalta. Jos tähän ratkaisuun päädytään, arviointityön uudistus tulee antaa Opetushallituksen tehtäväksi. Arviointityön uudistus tulee toteuttaa Opetushallituksen johdolla yhteistyössä korkeakoulujen, eri ainejärjestöjen, lukiokoulutuksen järjestäjien ja lukioiden kanssa.

Sidosryhmäkeskusteluissa nousi esille tarve arviointisasteikon pohtimiseen. Keskusteluissa nousi esille, että asteikko 1–5 tai ylioppilastutkintoa vastaava asteikko olisi tarkoituksenmukaisempi. Samaa asiaa tuotiin esille myös rehtoreiden tekstivastauksissa. Tällöin olisi toivottavaa, että OPH ohjeistaisi arvosanojen määräytymisen kriteerit uudelleen.

5 Lukiodiplomien tuominen osaksi yo-tutkintoa -kysymykset

Selvitystyöhömmä liittyi kysymys siitä, millaisia mahdollisuuksia olisi kehittää diplomeita ja niiden arviointia osaksi ylioppilastutkintoa.

Ylioppilastutkinto tullaan muuttamaan kevään 2022 tutkintokerrasta alkaen niin, että se koostuu viidestä yo-kokeesta ja nykyinen jako pakollisiin sekä ylimääräisiin kokeisiin poistuu (laki ylioppilastutkinnosta 502/2019, 10 §). Tämä muutos koskee tuolloin ensimmäisen keran ylioppilastutkintoon ilmoittautuvia. Jokaisen kokelaan tulee siis suorittaa hyväksytysti viisi yo-koetta. Suoritettavien kokeiden vähimmäismäärä on siis nykyiseen tutkintoon verrattuna yksi enemmän.

Kuva 14. Toivon, että jatkossa lukiodiplomi voisi korvata yhden viidestä kirjoitettavasta yo-kokeesta eli se rinnastuisi ylioppilastutkinnossa suoritettuun näyttöön. Rehtorikysely ja kysely koulutuksen järjestäjille.

Kyselyyn osallistuneiden rehtoreiden antamissa tekstivastauksissa tuotiin esille asiaan liittyviä ongelmia; mm. yhteismitallisuuden varmistaminen, lukiodiplomien mahdollinen muuttuminen teoriapainotteisimmiksi, arvioinnin haasteet. Asiassa nähtiin myös paljon hyvääkin, kuten seuraavista lainauksista käy ilmi.

”Tällä tavalla arvostettaisiin aktiivista harrastuneisuutta ja toisaalta vähennettäisiin yo-kokeisiin liittyviä suorituspaineita.”

”Tämä olisi hyvä. Taito- ja taideaineita ei arvosteta tällä hetkellä. Se on vain ekstrapä. Arvostusta pitäisi saada nostettua ja näin saisimme myös erilaisia opiskelijoita lukiolle. Esim. kaksoistutkinnon suorittaminen hankaloituu erittäin paljon, kun opiskelijat joutuvat kirjoittamaan 5 ainetta. Diplomi olisi mainio ratkaisu tähän! Nyt tuntuu, että diplomit ovat monelle liikaa hommaa kaiken muun päälle. Miksi suorittaa kaiken muun kuormittavan päälle?”

”Erilaiset lahjakkuudet täytyy tunnustaa ja se on opiskelijan etu. Kaikki LI, MU ja KU ovat korkeakouluaineita.”

”On monia aloja, joilla lukiodiplomeihin liittyvän osaamisen näyttö on jopa merkityksellisempää kuin tietyn yksittäisen teoreettisen oppiaineen näyttö, esimerkiksi luokanopettajakoulutus. Lukiodiplomien ohjeet ja arviointiperusteet voi laatia siten, että niissä pystyy harjoittelemaan, antamaan näytön ja osoittamaan laaja-alaista ymmärrystä ja ajattelua. Nyt jo esimerkiksi kuvataiteen lukiodiplomin portfolioit sisältävät tekstiä, joissa yhdistyvät filosofinen, yhteiskunnallinen, teknologinen ja psykologinen osaaminen. Lukiodiplomeista voi rakentaa laaja-alaisen osaamisen näyttöjä, joissa toki korostuu tietty taito- ja taideaineen osaaminen, mutta yhdistyy myös monipuolinen ja kypsä ajattelu- sekä prosessinkuvaustaito. Oman tekemisen ja ymmärryksen reflektointi, oman osaamisen, vahvuuksien ja heikkouksien esille tuominen ovat työelämätaitoja, joiden osaamista lukiodiplomiproessi ja portfolio kehittävät ja kuvaavat.”

”Tämä nostaisi taito- ja taideaineet muiden jo kirjoitettavien aineiden kanssa tasavertaisemmiksi myös kurssivalintoja tehtäessä, kun niillä olisi painoarvoa myös jatko-opintojen näkökulmasta - eivätkä taide- ja taitoaineet olisi vain kurssilisiä kirjoitettavien aineiden lisäksi.”

”Tämä mahdollistaisi monipuolisemmat opintopolut lukiossa. Neljä kirjoitettavaa ainetta riittänee kohtuullisesti yleissivistävän osaamisen näytöksi.”

Kyselyyn vastanneiden koulutuksen järjestäjien näkemykset ovat varsin vastaavanlaiset kuin lukiodiplomien rehtoreiden. Asiassa nähtiin haasteita vaikkakin useampi vastaajista suhtautuu asiaan positiivisesti ja kannattaa asiaa kuten seuraavista lainauksista käy ilmi.

”Tällä tavoin tehtynä työn tieteellistä rakennetta pitäisi edelleen kehittää ja siis myös opettaa. Diplomin arvo nousisi ja siitä olisi enemmän hyötyä oppilaille, kun mahdollisesti hakee seuraavaan opintajaksioon.”

”On monia aloja, joilla lukiodiplomeihin liittyvän osaamisen näyttö on jopa merkityksellisempää kuin tietyn yksittäisen teoreettisen oppiaineen näyttö, esimerkiksi luokanopettajakoulutus. Lukiodiplomien ohjeet ja arviointiperusteet voi laatia siten, että niissä pystyy harjoittelemaan, antamaan näytön ja osoittamaan laaja-alaista ymmärrystä ja ajattelua. Nyt jo esimerkiksi kuvataiteen lukiodiplomin portfoliot sisältävät tekstiä, joissa yhdistyvät filosofinen, yhteiskunnallinen, teknologinen ja psykologinen osaaminen. Lukiodiplomeista voi rakentaa laaja-alaisen osaamisen näyttöjä, joissa toki korostuu tietty taito- ja taideaineen osaaminen, mutta yhdistyy myös monipuolinen ja kypsä ajattelu- sekä prosessinkuvaustaito. Oman tekemisen ja ymmärryksen reflektointi, oman osaamisen, vahvuuksien ja heikkouksien esille tuominen ovat työelämätaitoja, joiden osaamista lukiodiplomiproessi ja portfolio kehittävät ja kuvaavat.”

”Tämä olisi loistava idea, jos yhteismitallinen arviointi saataisiin luotua.”

Esitetyistä haasteista huolimatta lukiokoulutuksen järjestäjien ja rehtorien vastauksien perusteella on valmiutta muuttaa ylioppilastutkintoa ottamalla lukiodiplomi sen osaksi.

Sidosryhmäkyselyssä tämä kysymys jakoi vastaajat kahteen eri leiriin. Suurin osa sidosryhmävastaajista piti erittäin tärkeänä, että tulevaisuudessa yksi yo-kokeen kirjoitettavasta aiheesta voisi olla taito- ja taideaineen näyttö, eli lukiodiplomi. Tällöin myös ne lukio-opiskelijat, jotka ovat pitkällä harrastuksessaan, voisivat keskittyä taitojensa kartuttamiseen lukioaikana. Silloin kun viisi yo-kokeen koetta perustuvat kaikki tiedollisiin aineisiin, on ylioppilaskoe myös nykyistä raskaampi. Mikäli lukio-opiskelija, joka on pitkällä taide- ja taitoaineen opiskelussaan, voisi antaa tästä yo-kokeeseen rinnastettavan näytön, hän voisi näin myös kehittää taitojaan koko lukioajan. Nyt asetetun viiden yo-aineen suorituksen katsottiin ajavan osan näistä lukiolaisista pidempään opiskeluaikaan. Taito- ja taideaineiden sisällyttäminen lukio-opintoihin osana ylioppilaskirjoituksia, tekisi monen opiskelijan lukio-opinnoista nykyistä mielekkäämpiä ja inhimillisempiä.

Osa vastaajista taas toivoi lukiodiplomien pysyvän lukiokohtaisina lisänäyttöinä. Tätä perusteltiin mm. sillä, että näin arvioinnin rakenteet eivät ole liian raskaat. Mikäli lukiodiplomi olisi osa ylioppilaskirjoitusnäyttöä, tämä tulisi säätää ylioppilastutkinnosta annetussa

laissa. Lukiodiplomien tulisi olla ylioppilastutkintolautakunnan määräysvallan piirissä. Tämä aiheuttanee huomattavia kustannuksia joko lukioille tai koulutuksen järjestäjille. Taito- ja taideaineiden lukiodiplomien yhdenmukainen arviointi kansallisesti tulee olemaan huomattavasti kalliimpaa kuin kirjallisten kokeiden arviointi.

Sidosryhmien vastauksissa kävi selkeästi ilmi, että lukiodiplomien tuominen osaksi ylioppilastutkintoa tarkoittaisi diplomien kehittämisen osalta merkittäviä muutoksia. Lukiodiplomien pitäisi olla valtakunnallisesti kaikille yhdenvertaisesti saavutettavissa. Tämä tarkoittaa paitsi, että koulutuksen järjestäjien tulisi taata diplomien suorittamismahdollisuus, myös sitä, että diplomit tulisi voida suorittaa suomeksi ja ruotsiksi ja myös sairaudesta tai vammasta riippumatta. Toisaalta sidosryhmävastaajat myös totesivat, että lukiodiplomin ei tarvitse olla yksi kirjoitettavasta yo-tutkinnon aineesta vaan se tulisi rinnastaa samanarvoisena. Tämä tarkoittaisi sitä, että lukiodiplomi olisi verrattavissa suoritettuihin ylioppilastutkinnon aineisiin haettaessa jatko-opiskelemaan.

Selvitysryhmämme esittää kantanaan, että lukiodiplomien asemaa tulee vahvistaa. Kevään 2022 tutkinnosta muuttuva ylioppilastutkinto mahdollistaisi tämän. Siitä lähtien ylioppilastutkintoa suorittavan kokelaan on suoritettava viisi koetta, joihin sisältyy äidinkielessä ja kirjallisuudessa järjestettävä koe sekä kokelaan valinnan mukaan vähintään kolme koetta ryhmästä, johon kuuluvat matematiikassa, toisessa kotimaisessa kielessä, vieraassa kielessä ja reaaliaineessa järjestettävä koe.

Keinona esitämme, että suoritettulla lukiodiplominäytöllä voisi korvata ns. 5. ylioppilaskokeen. Ylioppilastutkintoa suorittava kokelas tekisi tässä tapauksessa ylioppilaskokeensa seuraavasti;

- äidinkieli ja kirjallisuus -koe
- kolme koetta ryhmästä, johon kuuluu matematiikan-, toisen kotimaisen kielen-, vieraan kielen- ja reaaliaineen koe
- lukiodiplomi

Ylioppilastutkintotodistukseen tulisi tässä tapauksessa kirjaus siitä, että kokelas on korvanut yhden edellytettävistä yo-aineista lukiodiplomilla, josta annetaan erillinen todistus. Todistuksen antaa kokelaan oma lukio. Jatkossa siis lukiodiplomin suoritus olisi ylioppilastutkintotodistuksen liite, eikä päättötodistuksen liite.

Edellä kuvattu tutkintorakenne tulee olla mahdollinen myös opiskelijalle, joka suorittaa ammatillista tutkintoa ja sen lisäksi ylioppilastutkinnon. Tällöin tutkinnon suorittaja opiskelisi lukiodiplomin edellyttämät pohjakurssit samoin kuin nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaja.

Tämä muutos edellyttää voimakasta lukiodiplomien arvioinnin kehittämistä. Esitetyt muutokset edellyttävät kansallisen mallin luomista lukiodiplomien arviointiin. Tämä arvioinnin kehitystyö tulee toteuttaa Opetushallituksen johtamana yhteistyössä Ylioppilastutkintolautakunnan ja korkeakoulujen sekä kehittäjälukioiden kanssa. Esitämme, että lukiodiplomien oppilaitoksen ulkopuolinen arvioija määräytyy perustettavan kansallisen arviointiverkoston kautta. Yksittäinen lukiodiplomi korvattaisiin tälle ”pankille” 94 €:n korvauksella (sis. sivukulut) Jos oletetaan, että muutos kasvattaa lukiodiplomien määrää nykyisestä 6,3 % ylioppilaita 15 %:iin ylioppilaita, kustannusvaikutus olisi n. 410 000 €. Voidaan olettaa, että uudistuksen myötä lukiodiplomien suorittavien ylioppilaiden määrä kasvaa tätä prosenttiosuutta suuremmaksi. Tässä laskelmassa on tukeuduttu vuoden 2019 yo-tutkintonsa valmiiksi saaneiden ylioppilaiden lukumäärään.

Perustelemme tätä esitystä Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietinnön kirjauksella siitä, että taito- ja taideaineille ominaiset tiedon tuottamisen tavat tulee nähdä uudistuneessa lukiokoulutuksessa yhdenvertaisina nykyisin ylioppilastutkintoon sisältyvien oppiaineiden tiedon tuottamisen kanssa.

Lukiodiplomin ulottaminen ylioppilastutkintoon edellyttäisi muutoksia säädöksiin. Ylioppilastutkinnosta annettua lakia (205/2019) jouduttaisiin muutamaaan 10 §:n (ylioppilastutkinnossa suoritettavat kokeet) ja 19 § osalta (tutkintotodistus) sekä mahdollisesti 3 §:n osalta (ylioppilastutkinnon kokeet). Lukiolakia (714/2018) tulisi muuttaa 39.2. §:n osalta (todistukset).

Opetussuunnitelmallisesti tämä aiheuttaa muutoksen lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin, kohtaan 6.23 / lukiodiplomit. Lisäksi kohtaa 5.6. / todistukset ja niihin merkittävät tiedot tulee päivittää.

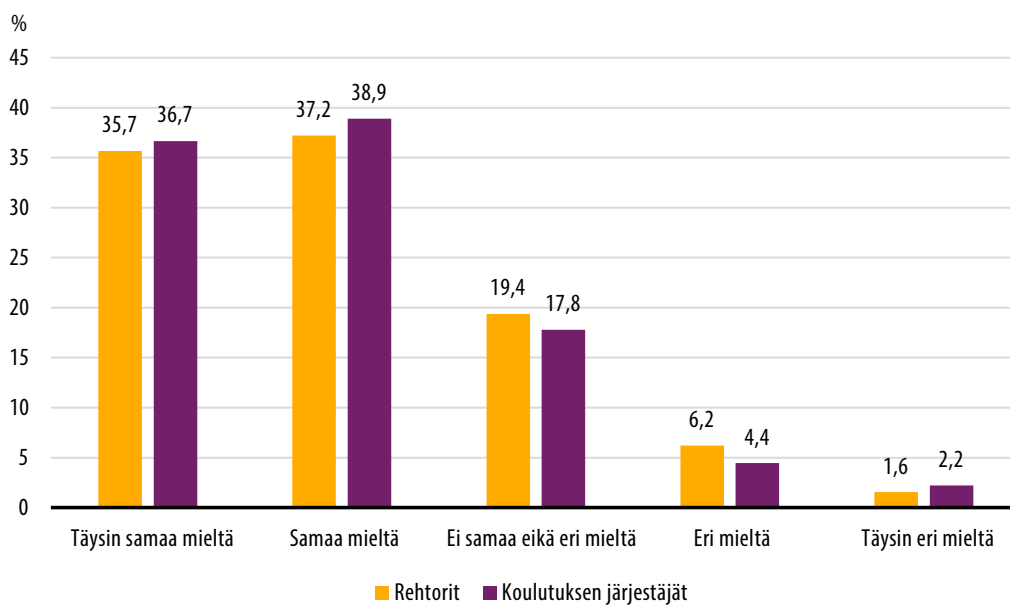
Lisäksi tulee tarkistaa aiheuttavatko em. muutokset päivitystarvetta myös valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) muuttamisesta.

Esitämme muutoksen aikatauluksi seuraavaa hallituskautta 2023–2027. Asia on merkitykseltään niin iso, että se ansaitsisi kirjauksen tulevan hallituksen hallitusohjelmaan.

6 Hyödynnettävyys korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa

Selvitysryhmämme tehtävänä oli selvittää korkeakoulujen arviot siitä, miten ne aikoisivat hyödyntää lukiodiplomeita opiskelijavalinnassa.

Selvittääksemme taustaa, kysimme koulutuksen järjestäjien ja lukioiden rehtoreiden käsityksiä ja tahtotilaa asiasta.

Kuva 15. Toivon, että lukiodiplomit otettaisiin nykyistä vahvemmin huomioon korkeakoulujen opiskelijavalinnassa. Rehtorikysely ja kysely koulutuksen järjestäjille

Kyselyyn vastanneet rehtorit toivat myös tekstivastauksissaan hyvin laajalti esiin sen, että hakeuduttaessa korkeakouluun, joka edustaa samaa alaa kuin lukiodiplomi, tulisi lukiodiplominäyttö ottaa vahvemmin huomioon kyseisen korkeakoulun opiskelijavalinnassa.

Lukiodiplomia voitaisiin joidenkin rehtoreiden mukaan hyödyntää korkeakoulujen valintapisteityksissä ja tietyille aloille siitä voitaisiin antaa jopa ns. lisäpisteitä. Lukiodiplomi voisi toimia myös tietyille aloille näyttötyönä.

Koulutuksen järjestäjien tekstivastaukset osoittavat selkeästi koulutuksen järjestäjien näkemykset siitä, että lukiodiplomit tulisi huomioida nykyistä vahvemmin korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Vastauksissa kuitenkin nostetaan esille samoja haastekohtia mitä aiemmissa kysymyksissä on jo tunnistettu. Valtakunnallinen yhteismitallisen arvioinnin merkitys korostuu ja pisteytysmallien suunnittelussa on oleellisia tunnistettuja kohtia, joita tulisi kehittää ja suunnitella mikäli lukiodiplomeja huomioitaisiin nykyistä vahvemmin korkeakoulujen opiskelijavallinnassa. Vastaajat näkevät, että lukiodiplomien tekeminen olisi motivoivampaa ja kiinnostus kasvaisi suorittaa lukiodiplomeja, mikäli niillä olisi merkitystä hakeuduttaessa korkeakouluihin.

”Lukiodiplomi on vaativa. Sen työstäminen osoittaa opiskelijan erityiskiinnostusta valitsemaansa aiheeseen.”

”Vaativa diplomityö opettaa opiskelijalle korkeakouluopinnoissa tarvittavia taitoja ja tietoja ylioppilaskoetta paremmin.”

”Kyllä. Diplomi on oppilaan työnäyte oppiaineessa. Se vaatii oppilaalta tietty määrä kursseja ja suorituksia sekä kirjallista esitelmää ja pohdintaa omasta kehityksestä liikunnassa. Yleensä sitä tekee vain aineen parhaimmat. Oppilaat myös syventävät ja jalostavat tietojaan kyseisessä oppiaineessa. Samalla hän yleensä kokoaa koko osaamisensa ja tekemänsä pitkäjänteisen työn lukiodiplomiin.”

Sidosryhmäkyselyssä nousi esille, että lukiodiplomien huomioiminen nykyistä enemmän jatko-opintovalinnoissa olisi erittäin tärkeää ja hyvin kannatettavaa.

Ennen kuin lukiodiplomit voidaan huomioida jatko-opintovalinnoissa, tulee lainsäädännöllä huolehtia lukiodiplomien suorittamisen tasa-arvoisesta mahdollisuudesta. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että koulutuksen järjestäjät veloitettaisiin järjestämään lukiodiplomien suoritusmahdollisuudesta kaikkien koulutuksen järjestäjien oppilaitoksissa.

Sidosryhmäkyselyissä nousi esille arvioinnin luotettavuus. Jotta korkeakoulut voisivat huomioida lukiodiplomit opiskelijavalinnoissa, tulee arvioinnin olla luotettavaa ja yhdenvertaista. Arviointia tulee entisestään vahvistaa. Lukio-opiskelijat osoittavat lukiodiplomisuorituksissaan erityistä harrastuneisuutta, tämä tulisi voida ottaa entistä laajemmin huomioon heidän hakeutuessaan jatko-opintoihin.

Korkeakoulujen opiskelijavalintojen nykytila

Korkeakoulujen opiskelijavalintoja on kehitetty voimakkaasti vuodesta 2017 lähtien. Korkeakoulut ovat sopineet vuonna 2017 yhdessä Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa opiskelijavalintojen kehittämistä vuoteen 2020 mennessä. Korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisen tavoitteena on ollut, että

- korkeakouluopintoihin päästään toisen asteen opintojen jälkeen nykyistä nopeammin ja edelleen työelämään siirtyään aiempaa aikaisemmin
- mahdollisuuksien tasa-arvo toteutuu
- opiskelijavalinnan prosessi on hakijan, korkeakoulun ja yhteiskunnan kannalta mahdollisimman selkeä ja kustannustehokas,
- korkeakoulujen opiskelupaikat kohdentuvat tarkoituksenmukaisella tavalla.

Korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistamisen toimenpideohjelman (OKM 2017) mukaisesti korkeakoulut ottivat käyttöön vuoteen 2018 mennessä sellaisen opiskelijavalinnan, joka ei edellytä hakijalta pitkää valmentautumista. Ennakkomateriaalien käyttöä on myös vähennetty tai niistä on luovuttu kokonaan. Kevästä 2020 lähtien korkeakoulut täyttävät yli puolet opiskelupaikoista ylioppilastutkinnon arvosanoihin ja ammattikorkeakouluissa lisäksi myös ammatillisen perustutkinnon arvosanoihin perustuen. Valintakokeesta ja todistusarvosanoista saataviin yhteispisteisiin perustuvasta valinnasta on luovuttu. Valintakokeita on myös kehitetty molemmilla niin yliopistoissa kuin ammattikorkeakouluissa. Ammattikorkeakoulut ovat ottaneet käyttöön kaikille koulutusaloille yhteisen (pl. kulttuuriala) AMK-valintakokeen syksyn 2019 yhteishaussa.

Ammattikorkeakoulut ottivat kevään 2020 yhteishaussa käyttöön todistusvalinnan, joka perustuu ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon arvosanojen pisteyttämiseen. Todistusvalinnassa käytettävät ylioppilastutkinnon, ammatillisen perustutkinnon ja kansainvälisten ylioppilastutkintojen pisteytysmallit otettiin käyttöön kaikissa ammattikorkeakouluissa, kaikilla koulutusaloilla lukuun ottamatta kulttuurialaa ja Diakonia-ammattikorkeakoulun tulkin koulutusta. Ammattikorkeakoulujen todistusvalinnassa huomioidaan enintään viisi ylioppilastutkintoaineita.

Yliopistot ovat laatineet yhteiset ylioppilastutkinnon pisteytyksen periaatteet, joita koulutukset ovat soveltaneet pisteytysperiaatteita omien tarpeidensa mukaan. Todistusvalinnassa pisteytettävien ylioppilastutkintoaineiden määrä vaihtelee koulutuksittain. Huomioitavia ylioppilastutkinnon aineita voi olla enimmillään kuusi. Yliopistoilla voi olla myös käytössä suoravalinta todistusvalinnan lisäksi tai sen rinnalla. Suoravalinnassa tutkinnon suoritusoikeus annetaan suoraan tietyn aineen tietyn arvosanan perusteella. (Opintopolku.fi [<https://opintopolku.fi/wp/opo/korkeakoulujen-haku/mika-korkeakoulujen-opiskelijavalinnoissa-muuttuu-vuoteen-2020-mennessa/>].)

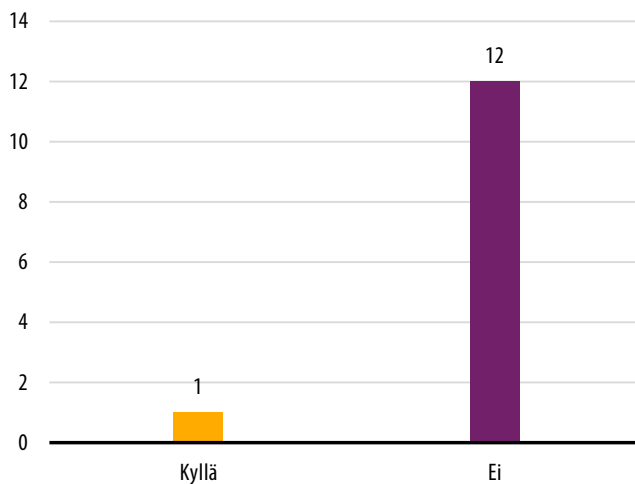
Tehdyt uudistukset ovat merkittäviä ja edellyttävät tulevina vuosina seuranta- ja tutkimustyötä, kuinka opiskelijavalintauudistuksen tavoitteet on onnistuttu saavuttamaan. Valtion taloudellisen tutkimuskeskus ja Palkansaajien tutkimuslaitos toteuttavat korkeakoulujen opiskelijavalintauudistuksen vaikutuksia selvittävän tutkimuksen. Tutkimuksen loppuraportti on tarkoitus julkaista vuoden 2022 keväällä. Korkeakoulut ovat tekemässä myös itsenäisesti analyysejä ja tutkimusta muuttuneiden valintatapojen toimivuudesta.

Lukiodiplomeita on hyödynnetty ennen nykyistä opiskelijavalintauudistusta varsin vähän korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Lukiodiplomi on voinut olla osa valintaperusteita yksittäisissä hakukohteissa, mutta laajamittaista ja yhdenmukaisia käytäntöjä lukiodiplomien hyödyntämisestä opiskelijavalinnoissa ei ole ollut olemassa. Korkeakouluille osoitettu kysely osoittaa, että nykytilanteessa lukiodiplomien hyödyntäminen opiskelijavalinnassa on myös varsin vähäistä. Vastaajista ainoastaan yksi korkeakoulu ilmoitti hyödyntävänsä lukiodiplomia opiskelijavalinnassa yksittäisen koulutuksen kohdalla.

Kysely korkeakouluille lukiodiplomien kehittämisestä toteutettiin 28.5–19.6.2020 välisenä aikana. Korkeakouluille toteutettiin lukiodiplomeista kysely, jolla kartoitettiin korkeakoulujen arvioita lukiodiplomien nykytilasta ja niiden hyödyntämisestä opiskelijavalinnoissa. Vastauksia saatiin yhteensä 13:sta eri korkeakoulusta. Kyselyn vastausprosentti oli 37 %. Kyselyyn vastasi neljä (4) yliopistoa ja yhdeksän (9) ammattikorkeakoulua.

Seuraavassa esitetään kyselyjen tulokset kysymyksittäin.

Hyödynnetäänkö teidän korkeakoulussanne lukiodiplomeita osana opiskelijavalintaa?

Kuva 16. Hyödynnetäänkö teidän korkeakoulussanne lukiodiplomeita osana opiskelijavalintaa. Kysely korkeakouluille.

Vastaajista ainoastaan yksi ilmoitti, että heidän korkeakoulussaan hyödynnetään lukiodiplomeja osana opiskelijavalintaa. Muut vastaajat ilmoittivat, ettei lukiodiplomeita hyödynnetä opiskelijavalinnassa.

Vastauksien perusteella yksi keskeinen syy miksi lukiodiplomeita ei nykyisin hyödynnetä on se, että niitä ei tunneta riittävän hyvin, jotta niitä voitaisiin käyttää korkeakoulujen opiskelijavalinnassa.

Mitkä asiat koette suurimmiksi esteiksi lukiodiplomien hyödyntämisessä opiskelijavalinnoissa?

Vastauksien perusteella korkeakoulut kokevat hakijoiden yhdenvertaisen kohteluun liittyvät haasteet keskeisinä esteinä lukiodiplomien hyödyntämisessä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Yhdenvertaiseen kohteluun liittyvät ongelmat koskevat niin lukiodiplomien saavutettavuutta ja suorittamismahdollisuuksia kuin lukiodiplomien arviointia.

Laajemman lukiodiplomien hyödyntämisen esteenä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa koetaan se, että lukiodiplomien suorittaminen ei ole mahdollista kaikkialla, joka on korkeakouluun hakeutuvien yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta ongelmallista. Lukiodiplomien yhteismitallisen arvioinnin puuttuminen koetaan myös ongelmallisena. Osa vastaajista kommentoi myös lukiodiplomien tämän hetkisiin sisältöihin, jotka koetaan, etteivät ne vastaa korkeakoulun näkökulmasta heidän tarpeisiinsa.

”Ei ole sopivia diplomeja, jotka vastaisivat koulutusalojemme osaamisprofiileja.”

”Diplomeita ei ole ollut sopivilta aloilta.”

”Vastaavien koulutuksien puute yliopistossamme.”

Minkälaisia lukiodiplomien tulisi olla, jotta niitä voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa?

Vastauksissa näkyvät vastaavat asiat mitä edellisessä kysymyksessä on nostettu esille esteinä laajemmalle hyödyntämiselle eli lukiodiplomien saavutettavuus, arviointi ja sisältökysymykset. Tässä kysymyksessä kommentoitiin myös sitä, että lukiodiplomien kehittämistä olisi järkevää tehdä yhteistyössä myös korkeakoulujen kanssa. Vastauksissa nostettiin esille myös, että suoritettavien lukiodiplomien valikoimaa tulisi lisätä.

Mitkä ovat mielestänne lukiodiplomin keskeisimmät kehittämiskohteet, jotta lukiodiplomit voitaisiin huomioida nykyistä enemmän korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa?

Vastauksissa näkyvät vastaavat asiat mitä aiemmissa kysymyksissä on nostettu esille esitenä laajemmalle hyödyntämiselle eli lukiodiplomien saavutettavuus, arviointi ja sisältökysymykset. Näiden lisäksi kaivataan myös yleisesti tietoa ja tiedottamista lisää lukiodiplomikokonaisuuteen liittyen.

Nykyisellään lukiodiplomin voi suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Pitäisikö lukiodiplomi voida suorittaa teknologiassa, yrittäjyudessa tai muussa kokonaisuudessa?

Vastaajista 12 vastasi ”kyllä” ja kannatti lukiodiplomin laajentamista muihinkin ainekokonaisuuksiin. Ainostaan yksi vastaajista vastasi kysymykseen ”ei”. Teknologia ja yrittäjyys nähtiin lähtökohtaisesti hyvinä kokonaisuuksina. Muita kokonaisuuksia, joita nostettiin kommentoissa esille, olivat talousosaaminen, liiketalous, tietojenkäsittely ja kansainvälisyys.

Mitä mieltä olette, jos jatkossa lukiodiplomi voisi korvata yhden viidestä kirjoitettavasta yo-kokeesta?

Vastaajien näkemykset jakautuvat tässä asiassa puolesta ja vastaan. Osa vastaajista suhtautuu asiaan myönteisesti ja kannattaa asian laajempaa ja syvällisempää selvittämistä. Osa vastaajista on puolestaan selkeästi asiaa vastaan, eikä kannata sitä, että lukiodiplomi voisi korvata yhden viidestä kirjoitettavasta ylioppilaskokeesta.

Vastauksissa nostettiin esille samoja teemoja mitä aiemmin jo haastekohtina on tunnistettu. Yhdenvertaisen kohtelun varmistaminen niin saavutettavuudessa kuin arvioinnissa. Kommentoitiin myös, että asia vaatisi laajempaa tarkastelua ja keskustelua siitä millä tavalla voidaan ja halutaan taitoaineita ottaa mukaan ylioppilastutkintoon.

Mitä muita ajatuksia korkeakoulullanne on lukiodiplomijärjestelmän kehittämiseen?

Lukiodiplomit koetaan hyvin tuntemattomina ja niistä toivotaan lisätietoa ja enemmän yhteistä keskustelua valtakunnallisella tasolla.

Vastaajien esittämiä muita kommentteja kehittämiseen liittyen:

”Lukiodiplomeja tulisi kehittää erityisesti nyt, kun näyttää sille, että korkeakoulujen valintaperusteet painottuvat jatkossa ylioppilastutkinnon arvosanoihin. Lukioista on vaarana tulla koulutusputki korkeakouluihin. Silloin jäävät liian vähälle kansainvälinen yhteistyö, yrittäjyys, taito- ja taideaineet, tietotekniikka ja teknologia, samoin oppimisen menetelmäosaamisena ryhmässä työskentely, projektiopetuksen eri muodot jne.”

”Sivistysvaliokunnan mietinnön reunaviivat ja selvityksen alla olevat ehdotukset ovat kannatettavia uudistuksia lukiodiplomien kehittämistyössä. Työssä olisi hyvä seurata myös kansainvälisten ylioppilastutkintojen sisältöjä, toteuttaa sekä hyödyntämistä opiskelijavalinnoissa (muuallakin kuin Suomessa).

Lukiodiplomissa nähdään mahdollisuuksia osana ns. aiempien opintojen valintaväylää. Myös ammatillisen toisen asteen opiskelijoiden asemaan korkeakouluvalinnoissa tulee kiinnittää huomiota.”

”Mikäli diplomit otetaan käyttöön opiskelijavalinnassa, on järjestelmä suunniteltava ja testattava etukäteen, että arvosanat saadaan teknisesti vaivattomasti valintaprosessiin. Arvosanojen tallentamisen aikataulu ja koko prosessi on yhteensovittettava korkeakoulujen hakuajakatauluihin.”

”Lukiodiplomeissa saavutettua osaamista voisi hyödyntää myös korkeakouluopinnoissa osaamisen tunnustamisen kautta.”

Lukiodiplomien hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa

Korkeakoulujen opiskelijavalintoihin liittyvät uudistukset on otettu täysimääräisesti käyttöön korkeakoulujen kevään 2020 yhteishaussa. Korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisen suunta on ollut molemmilla sektoreilla yhä yhtenäisempien ja useimmilla koulutusaloilla käytettävien valintamenettelyjen kehittämiseen, joka voidaan nähdä lukiodiplomien laajemmalle hyödyntämiselle niin hyvänä kuin haasteellisenakin kehityssuuntana. Ylioppilastutkinnon arvosanojen painoarvoa on lisätty merkittävästi korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa kevästä 2020 lähtien, joten ajankohta myös lukiodiplomien laajemmalle kehittämiseksi on otollinen.

Korkeakouluille toteutettu kysely osoittaa, että lukiodiplomijärjestelmään tulee tehdä merkittäviä kehitystoimia ennen kuin lukiodiplomeita voitaisiin laajemmin hyödyntää korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Lukiodiplomijärjestelmän kehittäminen niin sisältöjen, arvioinnin ja saavutettavuuden näkökulmasta ovat keskeisiä tekijöitä, joihin tulisi panostaa

ja jotka luovat edellytyksiä lukiodiplomien paremmalle hyödyntämiselle korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Kyselyn perusteella voidaan todeta myös se, että lukiodiplomijärjestelmä itsessään on varsin tuntematon kokonaisuus korkeakouluille. Korkeakoulut tarvitsevat nykyistä merkittävästi enemmän tietoa lukiodiplomijärjestelmästä ja mahdollisuudesta osallistua tämän kokonaisuuden kehittämiseen tuomalla korkeakoulujen näkemyksiä ja tarpeita nykyistä paremmin esille.

Konkreettisten mallien esittäminen tässä vaiheessa siitä, kuinka korkeakoulut hyödyntäisivät lukiodiplomeita tulevaisuudessa ovat ongelmallisia, koska korkeakoulujen tietämys lukiodiplomijärjestelmästä on yleisesti heikolla tasolla ja ratkaisut ovat myös riippuvaisia siitä, miten lukiodiplomien kehittämistä tullaan lähitulevaisuudessa toteuttamaan. Yleisesti voidaan ajatella, että lukiodiplomeilla voitaisiin esimerkiksi mahdollisesti korvata taidealoilla vaadittavia ennakkotehtäviä tai olla osa niitä ja todistusvalinnassa tulla huomioiduksi korkeakoulun määrittämällä tavalla. Korkeakoulut ovat tehneet merkittäviä uudistuksia opiskelijavalintoihin, jotka vaativat tutkimista, kuinka esimerkiksi nykyiset todistusvalinnassa käytettävät pisteytysmallit toimivat. Korkeakoulut tekevät erityisesti todistusvalinnan valintaperusteita koskevat päätökset siten, että valintaperusteet ovat toisen asteen opinnot aloittavien tiedossa. Tämä tulee myös ottaa huomioon, kun lukiodiplomien mahdollisesta hyödyntämisestä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa tulevaisuudessa suunnitellaan tarkemmalla tasolla.

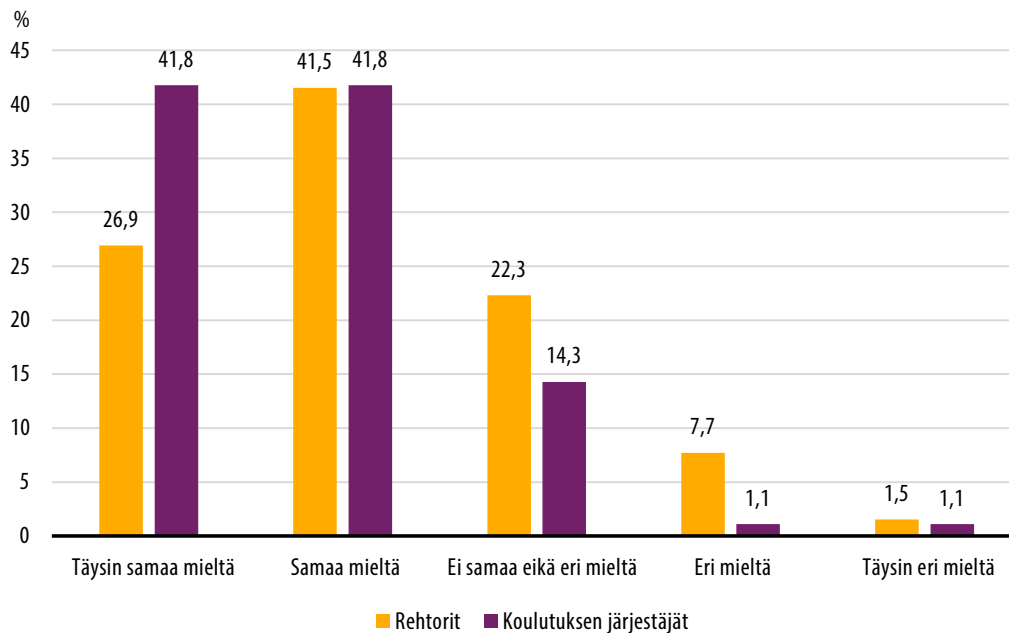
Johtopäätöksenä esitämme, että korkeakouluille tulee tarjota nykyistä enemmän tietoa koko lukiodiplomijärjestelmästä. Lukiodiplomien kehittämisessä tulisi jatkossa kuulla korkeakoulujen näkemyksiä ja tarpeita nykyistä enemmän, jotta korkeakoulut voivat tulevaisuudessa hyödyntää lukiodiplomeita nykyistä paremmin.

Tässä selvityksessä esitetyt toimenpide-ehdotukset luovat edellytyksiä lukiodiplomien paremmalle hyödyntämiselle korkeakoulujen opiskelijavalinnassa, mutta tässä vaiheessa konkreettisten mallien esittäminen on haasteellista. Esitämme, että korkeakoulut tarkastelevat lukiodiplomien konkreettisia hyödyntämistapoja samassa aikataulussa mitä lukiodiplomin tuomisesta osaksi ylioppilastutkintoa olemme esittäneet.

7 Lukiodiplomien kehittämiskohteet

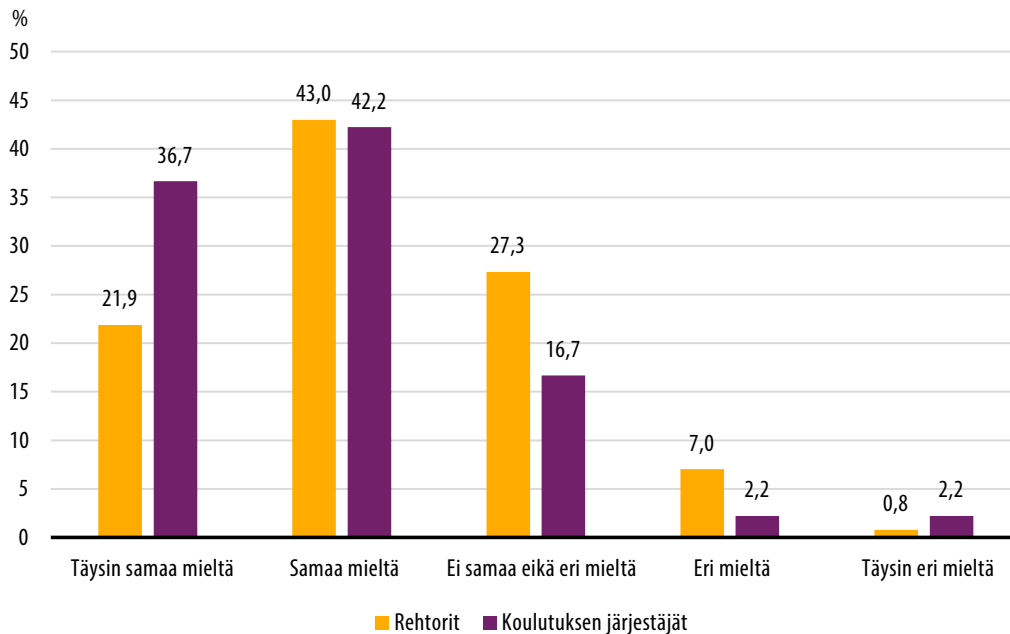
Lukiodiplomit saatettiin nykyiseen muotoonsa lv. 2004-2005 aikana, ja niitä voi siis suorittaa taito- ja taideaineissa kahdeksaa erilaista. Työssämme selvitimme, miten lukiodiploimeita voitaisiin hyödyntää nykyistä useammassa oppiaineissa ja kansainvälisissä tiedekilpailuissa.

Kysyimme koulutuksen järjestäjiltä ja lukiodiplomien rehtoreilta käsityksiä kahteen uuteen diplomiin, yrittäjyys- ja teknologiadiplomiin, sekä avoimella kysymyksellä muita diplominäytöjen kohteita.

Kuva 17. Jatkossa lukiodiplominäytön voisi tehdä myös yrittäjyyteen liittyen. Rehtorikysely 2020 ja kysely koulutuksen järjestäjille 2020.

Kyselyyn vastanneiden rehtoreiden ja koulutuksen järjestäjien vastausten perusteella on suurta valmiutta yrittäjyyteen keskittyvän lukiodiplomin suhteen, tämä käy ilmi kuvasta 17.

Kuva 18. Jatkossa lukiodiplominäytön voisi tehdä myös teknologiaan liittyen. Rehtorikysely 2020 ja kysely koulutuksen järjestäjille 2020.

Kyselyyn vastanneiden rehtoreiden ja koulutuksen järjestäjien vastausten perusteella on suurta valmiutta teknologiaan keskittyvän lukiodiplomin suhteen, tämä käy ilmi kuvasta 18.

Useassa kyselyyn osallistuneen rehtorin tekstivastauksessa tuotiin esille se, että diplomi-näyttöjä on alun perin ryhdytty tarjoamaan oppiaineissa, joissa yo-koenäyttöä ei ole ollut mahdollista antaa.

Useammassa vastauksessa aprikoitiin joidenkin diplomien karsimista, tässä yhteydessä mainittiin mm. kotitalous, käsityö ja tanssi. Eräs vastaaja puki tämän asian seuraavaan muotoon: *”nykyisellään diplomeita on sellaisissa aineissa, joiden merkitys on vähentynyt, esim. kotitalous ja käsityö voisi korvata uusilla, tähän päivään paremmin istuvilla diplo-meilla ja siinä kohden yrittäjäys ja teknologia olisivat perusteltuja.”*

Eräs vastaaja korosti diplomien yhteyttä lukion opetussuunnitelman perusteisiin seuraavasti: *”lukiodiplomien tulisi antaa mahdollisuus antaa näyttöjä niissä ops-perusteissa mainituissa oppiaineissa, joissa ylioppilastutkintoa ei järjestetä.”*

Eräs vastaaja maalaili lukiodiplomin tulevaisuutta LOPS2021-prosessin kautta: *”minusta lukiokoulutusta tulisi kehittää enemmän projektiluonteisemmaksi työskentelyksi, ja siihen ajatukseen diplomien suorittaminen sopii erinomaisesti. Nyt tehtävässä LOPS-uudistuksessa voidaan kulkea kyseistä ajatusta kohti, mutta toistaiseksi ylioppilaskokeet määrittelevät pitkälti,*

mitä ja miten lukiossa opetetaan ja opiskellaan. Diplominäyttöjen suunnittelu pitäisi hoitaa kunnolla, satsata siihen kehittämistyöhön resursseja, perustaa ehdotukset tutkimukseen ja kokemuksiin. On mielestäni hienoa, että diplomikäytänteitä halutaan kehittää ja laajentaa diplomien vaatimia työtapoja muihinkin oppiaineisiin taito- ja taideaineitten lisäksi.”

Kysyimme rehtoreilta ja koulutuksen järjestäjiltä, mitä ajatuksia heillä on lukiodiplomijärjestelmän muun kehittämisen suhteen.

Useassa kyselyyn osallistuneen rehtorin vastauksissa palattiin muissa kysymyksissä sivutuihin asioihin. Muutama vastaaja löysi aitoja kehittämiskohteita.

”Lukiodiplomien suorittamista voisi kehittää enemmän näyttöjen ja itsenäisten suoritusten suuntaan, jolloin diplomien suorittaminen esim. etäohjauksessa olisi mahdollista ja näin diplomien suorittaminen olisi mahdollista myös lukioiden välisen yhteistyön kautta.”

”Painoarvon lisääminen korkeakouluihin haettaessa turvaa lukiodiplomisuoritukset jatkossakin. Muussa tapauksessa niiden suoritukset vähenevät entisestään lukiolaisten keskittyessä yo-tutkinto aineisiin taatakseen jatko-opintopaikkansa.”

”Toivomme sivustoa, jossa esimerkkejä eri tasoista diplomisuorituksista.”

”Opettajat toivovat täydennyskoulutusta lukiodiplomien suorittamiseen ja erityisesti diplomien arviointiin liittyen. Tämä toisi opettajille lisävarmuutta ko. tehtävässä.”

”Pohjakurssien määrän tulisi olla rinnasteinen ylioppilastutkinnossa kirjoitettaviin aineisiin (vrt. pakolliset kurssit).”

Koulutuksen järjestäjien keskeinen kehittämiskohde, joka nousee useassa vastauksessa esille, on tarve hyödyntää lukiodiplomeja paremmin korkeakoulujen opiskelijavalinnassa. Lukiodiplomien yhteismitallisuus ja arviointiin liittyviä kehittämistarpeita tuotiin esille myös useammassa vastauksessa. Asia liittyy keskeisesti myös lukiodiplomien parempaan hyödyntämiseen korkeakoulujen opiskelijavalinnassa.

”Järjestelmässä voisi olla YTL:n kaltainen elin, joka valvoisi laatua ja yhteismitallisuutta. Tämä voisi vahvistaa diplomien laatua ja tehdä niistä merkittävämpiä jatko-opintoihin hakemisen kannalta.

Resurssien jakautuminen tasaisesti: OPH voisi huomioida heikommissa taloudellisessa tilanteessa olevien koulutuksenjärjestäjien mahdollisuudet järjestää lukiodiplomi.”

Vastauksissa tuotiin esille myös, että opiskelijoilla tulisi olla paremmat mahdollisuudet suorittaa lukiodiplomeja muistakin kokonaisuuksista. Enemmän yhtymäpintoja kaivattiin myös korkeakouluihin, työelämään ja kansainvälisyyteen liittyen. Virtuaalinen suorittamistapa sai myös kannatusta.

Koulutuksen järjestäjiltä saatiin myös seuraavia vastauksia kysymykseen yleisesti lukiodiplomijärjestelmän kehittämisestä:

”Lukiodiplomeja on kehitettävä tasavertaisiksi yo-kokeen kanssa.”

”Möjlighet att avlägga gymnasiediplom kan orsaka mera stress åt studerande, ofta studerande med hög ambitionsnivå som nu vill avlägga diplom.”

”Lukiodiplomiin liittyvä prosessi on upea oppimisen mahdollisuus nuorelle. Olisi hienoa, että tämä tietotaito huomioitaisiin myös YO-tutkinnossa ja jatko-opintoihin hakemisessa.”

”Lukiodiplomeilla on erilainen merkitys eri jatko-opintojen kannalta. Joillekin aloille niillä voisi olla suurempi merkitys.”

”Voisiko lukion teemaopintoja (tutkimuksen teko) ja lukiodiplomeja yhdistää?”

”Kirjallisuusdiplomi olisi myös ehdoton lisä kansallisiin diplomeihin. Lukutaito huolettaa niin Suomessa kuin maailmalla. Voisiko kirjallisuusdiplomi ja sen arvostaminen olla yksi keino tähän pulmaan?”

”Taito- ja taideaineiden opiskelu on monissa tilanteissa opiskelijoiden hyvinvointia lisäävää. Diplomin suorittaminen lisää motivaatiota valita niitä ja toisaalta diplomien merkittävyys lisää motivaatiota suorittaa diplomi. Luovuus, innovatiivisuus ja monipuolinen ajattelukyky ovat taito- ja taideaineiden peruspilareita ja tulevaisuuden työelämätaitoja. Niiden asemaa pitää vahvistaa. Opiskelijaa tulee kannustaa laaja-alaisen ymmärryksen ja oppimisen kehittämiseen ja osoittamiseen - niihin diplomien vahvistuva asema on merkityksellinen. Lukiodiplomien edellyttämä prosessimainen ajattelu ja oman osaamisen esille tuominen tukevat kaikkea muutakin oppimista, kestävän hyvinvoinnin periaatteita ja laaja-alaisen ymmärryksen lisääntymistä. Mikäli lukiodiplomien halutaan tukevan kokonaisvaltaista oppimista, on lukiodiplomien aseman vankistaminen erinomainen keino siihen.”

”tiedediplomin kehitystyössä voisi hyödyntää valmiita toimintamalleja esim. IB-lukion ”extended essee-töissä” toteutettavaa sapluunaa tutkimusten tekemisessä”

”Kustannusten arviointi on hieman haastavaa, johon vaikuttaa moni asia (seuraavassa kohdassa).”

”Kommenttina seuraavaan kohtaan: Arvioin, että lukiodiplomien muuttaminen koulutuksen järjestävää velvoittavaksi ei muuttaisi nykytilannetta ainakaan meillä, koska diplomeita suoritetaan hyvin vähän. Haaste ei ole niinkään tarjonnassa vaan siinä, miten hyödylliseksi diplomit koetaan. Jos diplomi olisi osa yo-tutkintoa ja/ tai nykyistä useammin osa korkeakoulujen opiskelijavalintaa, muuttuisi tilanne varmasti.”

Sidosryhmäkyselyssä vastaajat nostivat esille monia huomioita siitä, kuinka lukiodiplomeja tulisi kehittää; ”Tulee pohtia ovatko nykyiset ohjeet lukiodiplomin suorittamiseksi enää ajankohtaisia. Lukiodiplomit tulee nykyisellään suorittaa yhden kurssin aikana. Lukiodiplomeja edeltää eri määrä pohjakursseja. Eri oppiaineiden lukiodiplomit kaipaavat yhtenäistämistä ja toisaalta tulee miettiä kuvastavatko ne kyseisen oppiaineen opiskelua nykyisellään.”

Valtakunnallinen saavutettavuus tulee ratkaista. Sidosryhmäkyselyssä nousi esille, että tämä voitaisiin toteuttaa valtakunnallisen kehittäjäluoverkoston avulla. Myös erityistehävän saaneet lukiot ovat keskeisessä asemassa valtakunnallista saavutettavuutta pohdittaessa. Toisaalta sidosryhmäkyselyissä nousi esille, että valtakunnallinen saavutettavuus voisi toteutua myös verkko-, etä- ja digiopetuksen avulla.

Lukiokoulutuksen järjestäjien tulisi opetussuunnitelmissaan kuvata, kuinka lukiodiplomien suorittaminen on mahdollista. Lukiodiplomien arviointi tulee saattaa yhdenvertaiseksi.

Eryteisesti opetushallituksen vastauksessa lukiodiplomien kehittämiseksi oli annettu huomattava painoarvo. Opetushallitus eritteli kolme vaihtoehtoista kehittämistapaa:

A. ”Lukiodiplomeita kehitettäisiin erillisenä näyttönä tietyissä Opetushallituksen päättämässä ja perusteissa annetuissa oppiaineissa tai oppiaineryhmissä. Suorituksesta lukiodiplomista annettaisiin erillinen todistus. Opiskelija voisi saada lukiodiplomitodistuksen suoritettuaan lukion opetussuunnitelman perusteissa päätetyn lukiodiplomin ja sen edellyttämät oppiaineen tai oppiaineiden opinnot. Lukiodiplomijärjestelmää ja sen rinnalla ylioppilastutkintoa kehitettäisiin siten, että ylioppilastutkintoa suorittava kokelas voisi halutessaan korvata yhden ylioppilastutkinnossa suoritettavista viidestä kokeesta suorittamallaan lukiodiplomilla.”

B. "Lukiopdiplomia kehitettäisiin nykyisenkaltaisena erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttönä tietyissä Opetushallituksen päättämässä ja perusteissa annetuissa aineissa ja aineryhmissä. Suoritettua lukiopdiplomista annettaisiin erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä. Siten opiskelija voisi saada lukiopdiplomitodistuksen suoritettuaan lukion koko oppimäärän. Lukiopdiplomisuurituksilla osoitetussa osaamisessa ei olisi yhteyttä ylioppilastutkintoon kokonaisuutena tai siihen sisältyviin yksittäisiin kokonaisuuksiin."

C. "Yleissivistävään lukiokoulutukseen sisältyvät ja (nykyisellään) lukion päättötodistusta täydentävät näytöt kytkettäisiin ylioppilastutkinnon kehittämiseen ja kyseiseen tutkintoon. Tavoitteeksi asetettaisiin, että tulevaisuudessa olisi yksi tutkintojärjestelmä, jossa opiskelijalla olisi mahdollista osoittaa kattavasti lukion koko oppimäärän suorittamisessa karttunutta osaamistaan ja laaja-alaista yleissivistystään."

Lukiopdiplomien kehittämistarpeen yhteydessä pohdittiin myös lukiopdiplomien rajaamisen tarvetta. Pitäisikö lukiopdiplomit rajata koskemaan vain niitä taito- ja taideaineita, jotka sisältyvät lukion oppimäärään kaikille yhteisinä aineina. Toisaalta pohdittiin myös uuden opetussuunnitelman vaatimuksia oppiainerajat ylittävistä kokonaisuuksista. Tällöin lukiopdiplomit voisivat koskea myös näitä kokonaisuuksia ja osoittaa suorittajaltaan laaja-alaista osaamista.

Kaikki sidosryhmävastaajat pitivät erittäin tärkeänä lukiopdiplomien kehittämistä nykyisestään.

Lukioiden rehtoreiden ja koulutuksen järjestäjien edustajien vastausten mukaan on suurta valmiutta päivittää lukiopdiplomitarjontaa. Esitämme, että nykyisistä lukiopdiplomeista kotitalous korvataan yrittäjyyden ja työelämäosaamisen lukiopdiplomilla. Perustelemme tätä kotitalousdiplomien hyvin alhaisilla suoritusmäärillä pitkän ajan osalta. Toiseksi esitämme, että käsityön lukiopdiplomi muuntuu ja uudistuu teknologian lukiopdiplomiksi. Nämä muutokset toteutetaan uuden hallituskauden alkupuolella eli lukuvuoden 2024–2025 alusta lukien.

Esitämme myös, että lukiopdiplomit pysytetään niissä oppiaineissa/oppiaineryhmissä, joissa osaamisen näyttönä ei voi toimia nykyisen muotoinen ylioppilaskoe. Lukiopdiplominäyttö ei siis laajene aineisiin, joissa nykyisen muotoisia ylioppilaskokeita järjestetään. Selvitystyömme puitteissa emme löytäneet mahdollisuuksia hyödyntää lukiopdiplomeita kansainvälisissä kilpailuissa. Toisaalta mikäli teknologiadiplomi sisältäisi robotiikan osuuden, voitaisiin näillä töillä osallistua myös aiheesta pidettäviin kansainvälisiin kilpailuihin.

Lisäksi esitämme, että yrittäjyyden ja työelämäosaamisen sekä teknologian lukiodiplomin kehittämistyö annetaan Opetushallitukselle ja kehittäjälukioille, joiden tehtävänä on kyseisen alan kehittäminen.

Nämä muutosehdotukset edellyttävät muutosta lukion opetussuunnitelman perusteet -asiakirjaan kohtaan 3.1., opetuksen toteuttaminen sekä 6.23., lukiodiplomit (OPH Määräykset ja ohjeet 2019:2a).

Muutoksella ei ole kustannusvaikutuksia. Uuden ja uudistuvan lukiodiplomin kehitystyö kustannetaan sekä Opetushallituksen toimintamenot -määrärahasta että kehittäjälukioiden saamasta valtionosuudesta.

8 Selvitysryhmän johtopäätökset ja suositukset

1. Lukiodiplomijärjestelmän nykytilaan liittyvänä johtopäätöksenä selvitysryhmämme esittää, että järjestelmää tulee edelleen kehittää ja syventää sekä se tulee liittää entistä vahvemiksi osaksi lukio-opetusta. Sopiva viranomainen tätä työtä johtamaan ja koordinoimaan on Opetushallitus, jonka vastuulla lukiodiplomien kehittäminen on ollut koko niiden olemassaolon ajan.
2. Lukion opetussuunnitelman perusteet (OPH Määräykset ja ohjeet 2019:2a) -asiakirjassa määritellyissä taito- ja taideaineissa lukiodiplomien suorittaminen asetetaan kaikkia lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi. Tämä muutos kohdistuisi siis kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomeihin. Tämä luo muutostarpeen lukiolakiin.
3. Muissa kuin kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomeissa lukiodiplomien järjestäminen säilyy vapaaehtoisena.
4. Tätä muutosta tuettaisiin muodostamalla kansallinen rakenne lukioasetuksessa määritellyn kehittäjälukioverkoston varaan. Nykyisistä kehittäjälukioista kaksi keskittyy kuvataiteeseen, kaksi liikuntaan ja kolme musiikkiin.
5. Kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomeissa kehittäjälukioverkosto erityistehtävälukioverkoston tuella laatii Opetushallituksen kanssa yhteistyössä pedagogiset ratkaisut, joiden myötä lukiodiplomien suorittaminen mahdollistuu aidosti maan jokaisessa lukiossa. Tämä pedagoginen ratkaisu sisältää ns. pohjakurssien ja lukiodiplomikurssien toteuttamisen. Tämä rakenne luodaan etä- ja/tai verkko-/virtuaaliopetuksen avulla.
6. Suoritetulla lukiodiplominäytöllä voisi korvata ns. 5. yo-kokeen. Ylioppilastutkintoa suorittava kokelas tekisi siinä tapauksessa äidinkieli ja kirjallisuus-kokeen sekä kolme koetta ryhmästä, johon kuuluu matematiikan-, toisen kotimaisen kielen-, vieraan kielen- ja reaaliaineen koe sekä lukiodiplomin.

7. Ylioppilastutkintotodistukseen tulisi kirjaus siitä, että kokelas on korvannut yhden edellytettävistä ylioppilasaineista lukiodiplomilla. Lukiodiplomista annetaan erillinen todistus. Todistuksen antaa kokelaan oma lukio. Jatkossa siis lukiodiplomin suoritus olisi ylioppilastutkintotodistuksen liite, eikä päättötodistuksen liite.
8. Lukiodiplomien tuominen osaksi ylioppilastutkintoa edellyttää voimakasta lukiodiplomien arvioinnin kehittämistä. Esitetyt muutokset edellyttävät kansallisen mallin luomista lukiodiplomien arviointiin. Tämä arvioinnin kehitystyö tulee toteuttaa Opetushallituksen johtamana yhteistyössä ylioppilastutkintolautakunnan, korkeakoulujen sekä kehittäjälukioiden kanssa. Esitämme, että lukiodiplomien oppilaitoksen ulkopuolinen arvioija määräytyy perustettavan kansallisen arviointiverkoston kautta.
9. Korkeakouluille tulee tarjota nykyistä enemmän tietoa koko lukiodiplomijärjestelmästä. Lukiodiplomien kehittämisessä tulisi jatkossa kuulla korkeakoulujen näkemyksiä ja tarpeita nykyistä enemmän, jotta korkeakoulut voivat tulevaisuudessa hyödyntää lukiodiplomeita nykyistä paremmin.
10. Tässä selvityksessä esitetyt toimenpide-ehdotukset luovat edellytyksiä lukiodiplomien paremmalle hyödyntämiselle korkeakoulujen opiskelijavalinnassa.
11. Kotitalouden lukiodiplomi korvataan yrittäjyyden ja työelämäosaamisen lukiodiplomilla.
12. Käsitön lukiodiplomi muuntuu ja uudistuu teknologian lukiodiplomiksi.
13. Yrittäjyyden ja työelämäosaamisen sekä teknologian lukiodiplomin kehittämistyö annetaan Opetushallitukselle ja kehittäjäluokioille, joiden tehtävänä on kyseisen alan kehittäminen.
14. Lukiodiplomit pysytetään niissä oppiaineissa/oppiaineryhmissä, joissa osaamisen näyttönä ei voi toimia nykyisen muotoinen ylioppilaskoe. Lukiodiplominäyttö ei siis laajene aineisiin, joissa nykyisen muotoisia ylioppilaskokeita järjestetään.

9 Lainsäädäntö-, opetussuunnitelma- yms. muutostarpeet

Lainsäädännöllisesti johtopäätökset ja suositus -osiossa esitetyt toimet aiheuttavat muutoksia useassa lukiokoulutusta säätelevään lakiin ja asetukseen.

Kolmen lukiodiplomin ulottaminen jokaista lukiokoulutuksen järjestäjää velvoittavaksi aiheuttaa muutostarpeen lukiolain (714/2018) 11.2 §:ään.

Lisäksi lukioasetuksen (810/2018) 10.1. §:n soveltamiskäytäntöön tulisi muutos, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö voi halutessaan hoitaa informaatio-ohjeuksella.

Ylioppilastutkinnon rakenteeseen esitetyillä muutoksilla on myös säädösvaikutuksia. Ylioppilastutkinnosta annettua lakia (205/2019) jouduttaisiin muutamaaan 10 §:n (ylioppilastutkinnossa suoritettavat kokeet) ja 19 § osalta (tutkintotodistus) sekä mahdollisesti 3 §:n osalta (ylioppilastutkinnon kokeet). Lukiolakia (714/2018) tulee vastaavasti muuttaa 39.2. §:n osalta (todistukset).

Opetussuunnitelmallisesti johtopäätökset ja suositus -osiossa esitetyt toimet aiheuttavat muutostarvetta lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin (OPH Määräykset ja ohjeet 2019:2a), kohtaan 3.1. / opintojen rakenne, kohtaan 5.6. todistukset ja niihin tehtävät merkinnät sekä kohtaan 6.23. / lukiodiplomit. Nämä muutostarpeet käyvät ilmi käsitteilyluvuista.

Lisäksi tulee varmistaa, soveltuuko valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettu laki (884/2017) sellaisenaan näihin muutoksiin.

10 Muutosten kustannusvaikutukset ja niiden kohdentuminen

Johtopäätös-luvussamme suosittelemme kolmen oppiaineen lukiodiplomin muuttamista koulutuksen järjestäjää veloittavaksi. Yhteensä ns. pohjakursseja näissä lukiodiplomeissa edellytetään 12 kappaletta. Näissä oppiaineissa lukiodiplomien suorittamisen rakenteet ovat kyselymme mukaan jo aika hyvin kunnossa. Muistettava toki on se, että vastausprosentit jäivät alhaisiksi.

Valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksesta (810/2018) sekä lukion opetussuunnitelman perusteet (OPH Määräykset ja ohjeet 2019:2a) -asiakirjassa kuvataiteessa sekä musiikissa on opiskelijalle tarjolla kaksi pakollista lukiokurssia sekä kaksi valtakunnallista syventävää lukiokurssia. Liikunnassa on vastaavasti kaksi pakollista ja kolme valtakunnallista syventävää lukiokurssia.

Näiden tietojen perusteella voitaneen arvioida, että kovin suuria kustannuspaineita pohjakurssien lisäjärjestämisen osalta ei aiheudu. Lukiodiplomin suorittaminenhan aiheuttaa myös lukiodiplomikurssien järjestämistarvetta ja tätä kyselymme mukaan ei toteuteta jokaisessa lukiossa kaikissa näissä aineissa.

Mikäli kolmen lukiodiplomin järjestäminen ulotetaan kaikkia koulutuksen järjestäjä velvoittavaksi, esitämme, että lukiokoulutuksen kustannuspohjaan, josta valtionosuus määräytyy, lisättäisiin yhteensä 4,05 M€. Perustelemme tätä sillä, että kaikki lukiodiplomikurssit tulisivat huomioiduksi kustannuspohjaan. Tätä kustannusta voidaan merkittävästi alentaa luomalla kansallinen rakenne etä- ja virtuaaliopetuksen varaan pohjakurssien ja lukiodiplomikurssien osalta.

Emme esitä lukiodiplomien pohjakurssien ulottamista lukiokoulutuksen kustannuspohjaan, koska selvityksen mukaan niiden rakenteet ovat jo suurelta osin kunnossa. Raportissamme olemme laskeneet, että niiden lukioiden osalta, joissa näitä diplomeita ei ole voitu järjestää, lisäkurssien tarve on 519 kurssia.

Kaiken kaikkiaan kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiokurssien laajentaminen kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittaviksi aiheuttaa siis 1 650 lukiokurssin lisätarpeen. Näistä kursseista 68,5 % on lukiodiplomikursseja, joita esitämme siis kustannuspohjaan. Lukioilta puuttuu myös diplomien suorittamiseksi vaadittavia pohjakursseja, 31,5 % 1 650 lukio-kurssista.

Mikäli suosituksemme lukiodiplomien aseman vahvistamisesta osana yo-tutkintoa etenisi, se aiheuttaisi ulkopuolisen arvioinnin toteuttamisen osalta lisäkustannuksia. Esitämme, että lukiodiplomien oppilaitoksen ulkopuolinen arvioija määräytyy perustettavan kansallisen arviointiverkoston kautta. Yksittäinen lukiodiplomi korvattaisiin tälle verkostolle 94 €:n korvauksella (sis. sivukulut). Jos oletetaan, että muutos kasvattaa lukiodiplomien määrää nykyisestä 6,3 % ylioppilaista 15 %:iin ylioppilaista, kustannusvaikutus olisi n. 0,41 M€. Tässä laskelmassa on tukeuduttu vuoden 2019 yo-tutkintonsa valmiiksi saaneiden ylioppilaiden lukumäärään.

Ylioppilastutkintolautakunnan kehittämis- ja toimeenpanosuunnitelman 2019–2022 mukaan ylioppilastutkintolautakunnan bruttomenot vuonna 2019 olivat 9,527 M€ ja bruttotulot 6,918 M€. Bruttotulot koostuivat tutkintomaksuista. Tässä esitetyt kansallisen arviointiverkoston tulopohjaksi koulutuksen järjestäjien tilittämät arviointikorvaukset, yhteensä 0,41 M€. Jos tulopohja kattaisi yhtä suuren osuuden toiminnasta kuin ylioppilastutkintolautakunnan osalta (72,6 %), arviointikeskuksen toimintamenot vuosittain olisivat 0,52 M€. Ylioppilastutkintolautakunnan osalta tässä raportissa esitetyt muutokset aiheuttaisivat lisätyötä ja -kustannuksia.

Johtopäätöslistauksessa on useita kohtia, joissa opetus- ja kulttuuriministeriö voi informaatio-ohjauksellaan ohjata maan kehittäjälukioiden kehittämistehtävät tukemaan tätä muutosprosessia.

Lukiodiplomijärjestelmän uudistuminen ja vahvistuminen aiheuttaisi myös laajaa täydennyskoulutusta kuvataiteen, liikunnan ja musiikin, teknologian sekä yrittäjyyden ja työelämätaitojen osalta. Mikäli jokaisesta lukiosta näihin koulutuksiin osallistuisi yksi opettaja, kustannusvaikutus olisi karkeasti arvioiden 565 500 €. Tämä kustannus syntyisi kouluttajan palkoista ja koulutuksen järjestäjän kustannuksista ja on laskettu Opetushallituksen perimien koulutuspäiväkustannusten mukaisesti.

Liitteet

Liite 1. Asettamispäätös

OKM/64/040/2019

19.12.2019

Projektipäällikkö Marko Borodavkin, Metropolia ammattikorkeakoulu
 Rehtori Reima Härkönen, Savonlinnan taidelukio
 Kehittäjärehtori Kaisa Tikka, Otaniemen lukio

Asia **Selvityshenkilöiden asettaminen koskien lukiodiplomien järjestämistä**

Taustaa

Lukiolain (714/2018) 11 § 2 momentin mukaan lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (luki odiplomi).

Lukiolain esitöiden (HE 41/2018vp) mukaan lukion oppimäärä voisi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia, joita kutsuttaisiin lukiodiplomeiksi. Lukiodiplomit antaisivat opiskelijalle mahdollisuuden osoittaa kiinnostuneisuuttaan ja perehtyneisyyttään eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa sekä kykyään tavoitteelliseen ja pitkäjänteiseen työs kentelyyn ja opinnoissa omaksutun tiedon soveltamiseen. Myös lukiodiplomeja voidaan jo nykyisin järjestää lukiolaissa tarkoitettun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen nojalla sen mukaan kuin opetussuunnitel man perusteissa määrätään. Lukiodiplomeja on nykyisin mahdollista suorittaa kotitalou dessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomeja ei kuitenkaan laissa rajattaisi koskemaan ainoastaan taito- ja taideaineiden opintoja, vaan ne voisivat liittyä myös muiden oppiaineryhmienopintoihin.

Eduskunnan sivistysvaliokunta hallituksen esityksestä (41/2018) antamassaan mietinnössä (SiVM2/2018vp) piti hyvänä, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa osaamisensa myös aineissa, jotka eivät sisälly ylioppilaskirjoituksiin. Valiokunta totesi, että lukiodiplomi on

lukion päättötodistuksen liite, ja diplomien suorittamisen ohjeet, arviointikriteerit ja todistuksen sisällön antaa Opetushallitus. Näin varmistetaan valtakunnallisesti yhdenvertaiset käytännöt. Lukiodiplomien antaminen säilyy edelleen lakiehdotuksen mukaan vapaaehtoisena. Valio unta kehotti opetus- ja kulttuuriministeriötä selvittämään lukiodiplomien muuttamisen kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi.

Eduskunnan sivistysvaliokunta (SiVM15/2018) totesi hallituksen esityksestä (235/2018vp) antamassaan mietinnössä, ettei esitys sisällä ehdotuksia lukiodiplomeista. Diplomien tarkoituksena on antaa lukio-opiskelijalle mahdollisuus osoittaa näyttöä erityisestä osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan. Lukiodiplomit voivat sisältyä lukiokoulutuksen oppimäärään koulutuksen järjestäjän päätöksellä. Niitä annetaan taito- ja taideaineissa, jotka eivät ole ylioppilastutkinnon tutkintoaineita, mutta ovat kuitenkin osa yleissivistävää lukiokoulutusta. Lukiodiplomeja ei 1.8.2019 voimaantulleessa lukiolaissa rajata koskemaan ainoastaan taito- ja taideaineidenopintoja, vaan ne voivat liittyä myös muiden oppiaineryhmien opintoihin. Valiokunta totesi, että lukiodiplomit ovat hyvä keino näyttää osaamista myös oppiainerajat ylittäen, esimerkiksi osana yrittäjyyttä koskevia opintoja.

Valiokuntakatsoi lisäksi, että taito- ja taideaineille ominaiset tiedontuottamisen tavat tulee nähdä uudistuneessa lukiokoulutuksessa yhdenvertaisina nykyisin ylioppilastutkintoon sisältyvien oppiaineiden tiedontuottamisen kanssa. Ontärkeää, että jokaisella lukionopiskelijalla on mahdollisuus suorittaa lukiodiplomi riippumatta siitä, missä lukiossa hän opiskelee. Valiokunta uudisti aikaisemmassa mietinnössään (SiVM2/2018vp) esittämänsä kehotuksen, että opetus- ja kulttuuriministeriö ryhtyy selvittämään lukiodiplomijärjestelmän muuttamista kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi. Valiokunnan mietinnön mukaan lukiodiplomi on hyvä tapa opiskelijalle osoittaa omia vahvuuksiaan monipuolisesti. Valiokunta edellytti, että lukiodiplomien kehittämistä jatketaan niiden aseman vahvistamiseksi ottaen huomioon myös niiden hyödyntämismahdollisuudet korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Valiokunta sisällytti muistioon asiastalausuman.

Valiokunnan lausuma: *“Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy selvittämään lukiodiplo mijärjestelmän muuttamista kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi ja sen perus teella ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin”. (SiVM 15/2018 vp)*

Selvitystehtävä

Opetus- ja kulttuuriministeriö on päättänyt kutsua Teidät selvityshenkilöiksi, joiden tehtävänä selvittää, miten lukiodiplomit tulisi järjestää osana lukiokoulutusta siten, että kaikilla opiskelijoilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet niiden suorittamiseen ja millaisia lukiodiplomien tulisi olla, jotta ne palvelisivat parhaiten opiskelijan osaamisen syventämistä ja olisivat hyödynnettävissä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Selvityksestä tulisi ilmetä lisäksi:

- nykytilan kuvaus: mm. perustiedot nykytilasta (montako opiskelijaa osallistuu, missä oppiaineissa ja montako koulutuksen järjestäjää tarjoaa lukiodiplomeja ja missä oppiaineissa),
- miten diplomeita voitaisiin hyödyntää nykyistä useammassa oppiaineissa ja kansainvälisissä tiedekilpailuissa?
- yhteistyön, etä- ja virtuaaliopetuksen mahdollisuudet diplomien järjestämisessä? miten diplomien arviointi tulisi järjestää valtakunnallisesti yhteismitallisen opiskelija arvioinnin ja opiskelijan yhdenvertaisen aseman toteutumiseksi?
- korkeakoulujen arviot siitä, miten ne aikoisivat hyödyntää lukiodiplomeita opiskelijavannassa?
- mitä lainsäädännöllisiä ja opetussuunnitelmallisia muutostarpeita uudistukset edellyttävät?
- muutosten kustannusvaikutukset ja niiden kohdentuminen?

Selvityksessä tulisi lisäksi tarkastella, millaisia mahdollisuuksia olisi kehittää diplomeita ja niiden arviointia osaksi ylioppilastutkintoa. Olennaista olisi tässä yhteydessä tarkastella taito- ja taideaineiden roolia ylioppilastutkinnossa sekä kaksoistutkinnon suoritusmahdollisuuksia entistä monialaisemman osaamisen mittaajana.

Selvityksen valmistelussa tulee kuulla Opetushallituksen, Ylioppilastutkintolautakunnan korkeakoulujen ja muiden diplomeihin liittyvien sidosryhmien näkemyksiä diplomien kehittämiestä.

Selvitys tulee luovuttaa opetus- ja kulttuuriministeriölle viimeistään 15.9.2020 mennessä. Selvitystyön laatimisen käytännön tuesta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö.

Selvityshenkilöiden kanssa tehdään erillinen sopimus selvitystyöstä. Sopimuksessa määritellään mm. selvitystehtävän yksityiskohdat, selvityshenkilöille maksettavat palkkiot sekä muut selvitystehtävään mahdollisesti liittyvät kustannukset. Selvityshenkilöiden palkkiot maksetaan valtion talousarvion momentilta 29.10.20.

Opetusministeri Li Andersson

Opetusneuvos Heikki Blom

TIEDOKSI

Eduskunnan sivistysvaliokunta
OKM/hankerekisteri
OKM/laskentatoimi
Ylioppilastutkintolautakunta
Opetushallitus

Liite 2. Rehtorikysely

LUKIODIPLOMISELVITYS – KYSELY LUKIOILLE 2020

Lukiodiplomien suorittaminen lukiossa -kyselyn rakenne:

1. Perustiedot lukiosta
2. Lukiodiplomin suorittaminen ja toteuttaminen
3. Lukiodiplomien arvosanjakauma
4. Lukiodiplomien arviointi
5. Lukiodiplomin kustannukset
6. Lukiodiplomien tulevaisuus
7. Vastaajan tiedot

Lyhyesti lukiodiplomista

Lukion soveltaviin kursseihin voivat kuulua eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat lukiodiplomit. Opetushallitus on laatinut näihin valtakunnallisiin soveltaviin kursseihin opetussuunnitelman perusteet, joiden mukaan lukiodiplomikurssit kuvataan lukion opetussuunnitelmassa. Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa aineessa ja aineryhmässä.

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2015 mukaisesti lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa valtakunnallisena soveltavana kurssina kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Opetushallitus antaa ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Mikäli lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaan mahdollista suorittaa lukiossa, niitä suoritetaan Opetushallituksen antamien ohjeiden mukaan. Lukiodiplomin suorittamisen edellytyksenä on, että opiskelija on suorittanut pohjakursseina vähintään määrätyn määrän kyseisen aineen tai aineryhmän lukiokursseja (2–4 kurssia). Koulutuksen järjestäjä päättää lukion opetussuunnitelman ja lukiodiplomin suoritusohjeiden pohjalta valtakunnallisen soveltavan kurssin käytännön järjestämisestä.

Tässä kyselyssä tarkoitamme 31.7.2016 jälkeen käyttöön otetun lukion opetussuunnitelman ja suoritusohjeiden mukaan suoritettuja lukiodiplomeita.

1. PERUSTIEDOT LUKIOSTA

Perustiedot kyselyyn vastaavasta lukiosta

Lukion nimi _____

Koulutuksen järjestäjä _____

Lukion pääasiallinen opetus- ja hallintokieli

Suomi Ruotsi Muu, mikä?

Lukion opiskelijamäärä lukuvuonna 2018–2019

Opiskelijamäärä 20.9.2018 _____

2. LUKIODIPLOMIEN SUORITTAMINEN JA TOTEUTTAMINEN

Lukiodiplomien suorittaminen ja toteuttaminen

Mitä lukiodiplomeja lukiossanne oli mahdollista suorittaa ja kuinka monta on suoritettu
lv. 2018–2019?

kotitalouden lukiodiplomi

Mahdollista suorittaa

kyllä ei

Suoritettujen lukiodiplomien lukumäärä _____

kuvataiteen lukiodiplomi

Mahdollista suorittaa

kyllä ei

Suoritettujen lukiodiplomien lukumäärä _____

käsityön lukiodiplomi

Mahdollista suorittaa

kyllä ei

Suoritettujen lukiodiplomien lukumäärä _____

liikunnan lukiodiplomi

Mahdollista suorittaa

kyllä ei

Suoritettujen lukiodiplomien lukumäärä _____

median lukiodiplomi

Mahdollista suorittaa

kyllä ei

Suoritettujen lukiodiplomien lukumäärä _____

musiikin lukiodiplomi

Mahdollista suorittaa

kyllä ei

Suoritettujen lukiodiplomien lukumäärä _____

tanssin lukiodiplomi

Mahdollista suorittaa

kyllä ei

Suoritettujen lukiodiplomien lukumäärä _____

teatterin lukiodiplomi

Mahdollista suorittaa

kyllä ei

Suoritettujen lukiodiplomien lukumäärä _____

3. LUKIODIPLOMIEN ARVOSANAJAKAUMA

Kuinka moni lukiossanne lukuvuonna 2018–2019 suoritetuista lukiodiplomeista sai yleisarvosanan

	10	9	8	7	6	5	4
	erinomainen	kiitettävä	hyvä	tydyttävä	kohtalainen	heikko	hylätty
kotitalouden							
kuvataiteen							
käsityön							
liikunnan							
median							
musiikin							
tanssin							
teatterin							

4. LUKIODIPLOMIEN ARVIOINTI

Vastaa väitteisiin

Olen tyytyväinen lukiodiplomeita säätelevään ohjeistukseen

- Erittäin tyytyväinen
- Hyvin tyytyväinen
- Kohtuullisen tyytyväinen
- Tyytymätön
- En osaa sanoa

Voit perustella vastaustasi alla olevaan kentään

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015 ja lukiodiplomikohtaiset ohjeet mahdollistavat valtakunnallisesti riittävän yhteismitallisen lukiodiplomisuorituksen arvioinnin.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Voit perustella vastaustasi alla olevaan kentään

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015 ja lukiodiplomikohtaiset ohjeet mahdollistavat opiskelijan yhdenvertaisen aseman toteutumisen.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Vapaa sana lukiodiplomien ohjeistukseen ja arviointiin liittyen

---

5. LUKIODIPLOMIN KUSTANNUKSET

Kuinka monta lukiodiplomikurssia lukiossanne järjestettiin lv. 2018–2019?

Valitse ▼

Järjestettiinkö lukiodiplomikurssit:

(voit valita useampia)

- erillinen lukiodiplomikurssi omassa lukiossa oman lukion muun kurssin yhteydessä
- oman lukion muun kurssin yhteydessä ja itsenäisesti itsenäisesti
- yhteistyössä toisen lukion kanssa toisen lukion järjestämänä
- yhteistyössä muun oppilaitoksen kuin lukion kanssa
- muulla tavoin, miten

Kuinka paljon lukiodiplomien ulkopuoliseen arviointiin käytitte lukionne resursseja, tunneittain?

Valitse ▼

Arvioi lukiodiplomikurssien järjestämiseen liittyneet ohjaus- ja opetuskustannukset (lukiodiplomikurssien kustannukset ja mahdolliset muut kustannukset) oman lukiosi osalta

---

6. LUKIODIPLOMIN TULEVAISUUS I

Eduskunnan sivistysvaliokunta on edellyttänyt, että lukiodiplomien asema vahvistetaan ja niitä kehitetään edelleen. Eduskunta edellytti sivistysvaliokunnan mietinnössään, että hallitus ryhtyy selvittämään järjestelmän muuttamista kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi ja sen perusteella ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin. Tässä viitekehyksessä kysymme kantaanne seuraaviin väitteisiin!

Lukiodiplomien kehittämistyötä on tehty kehittämislukioiden toimesta yrittäjyyteen ja teknologiaan liittyen.

Jatkossa lukiodiplominäytön voisi tehdä myös yrittäjyyteen liittyen.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Jatkossa lukiodiplominäytön voisi tehdä myös teknologiaan liittyen.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Pitäisikö lukiodiplominäyttö voida suorittaa jostakin muusta aihealueesta, mistä?

---

7. LUKIODIPLOMIN TULEVAISUUS II

Toivon, että lukiodiplomien saavutettavuus mahdollistetaan etä- ja virtuaaliopetuksen keinoin luomallakansallinen rakenne niiden tueksi.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Voit kommentoida vastaustasi alla olevaan kenttään

Toivon opetus- ja kulttuuriministeriön määrittelevän ne muutamat lukiotoimijat, joiden tehtäviin sisällytetään lukiodiplomien ohjaus- ja arviointityö.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Voit kommentoida vastaustasi alla olevaan kenttään

Toivon, että jatkossa lukiodiplomi voisi korvata yhden viidestä kirjoitettavasta yo-kokeesta eli se rinnastuisi ylioppilastutkinnossa suoritettuun näyttöön.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Voit kommentoida vastaustasi alla olevaan kenttään

Toivon, että lukiodiplomit otettaisiin nykyistä vahvemmin huomioon korkeakoulujen opiskelijavalinnassa.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Voit kommentoida vastaustasi alla olevaan kenttään

Mitkä ovat lukiodiplomin keskeisimmät kehittämiskohteet, jotta nämä voitaisiin huomioida nykyistä paremmin korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa?

Mitä muita ajatuksia lukiollanne on lukiodiplomijärjestelmän kehittämiseen?

Liite 3. Koulutuksen järjestäjä -kysely

LUKIODIPLOMISELVITYS – KYSELY LUKIOKOULUTUKSEN JÄRJESTÄJILLE 2020

Lukiodiplomien suorittaminen lukiossa koulutuksen järjestäjän näkökulmasta -kyselyn rakenne:

1. Perustiedot koulutuksenjärjestämisestä
2. Lukiodiplomien suorittamismahdollisuus ja arviointi
3. Lukiodiplomientulevaisuus
4. Lukiodiplominkustannukset
5. Vastaahtantiedot

Lyhyesti lukiodiplomista

Lukion soveltaviin kursseihin voivat kuulua eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat lukiodiplomit. Opetushallituksen laatinnut näihin kursseihin valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet, joiden mukaan lukiodiplomikurssit kuvataan lukion opetussuunnitelmassa.

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa valtakunnallisena soveltavana kurssina kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Opetushallitus antaa ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Mikäli lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaan mahdollista suorittaa lukiossa, ne tulee suorittaa Opetushallituksen antamien ohjeiden mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää lukion opetussuunnitelman ja lukiodiplomiohjeiden pohjalta valtakunnallisen soveltavan kurssin käytännön järjestämisestä.

Tässä kyselyssä tarkoitamme 31.7.2016 jälkeen käyttöön otetun lukion opetussuunnitelman mukaan suoritettuja lukiodiplomeita.

1. PERUSTIEDOT KOULUTUKSEN JÄRJESTÄMISESTÄ

Koulutuksen järjestäjä

Koulutuksen järjestäjän nimi

Koulutuksen järjestäjän alaisuudessa toimivien lukioiden määrä

Valitse ▼

Koulutuksen järjestäjän opiskelijamäärä nuorten lukiokoulutuksessa 20.9.2019

2. LUKIODIPLOMIEN SUORITTAMISMAHDOLLISUUS JAARVIOINTI

Vastaa väitteisiin

Jokainen opiskelija on voinut halutessaan suorittaa haluamansa lukiodiplomin alaisuudessa olevissa lukioissa.

- Kyllä
- Osittain
- Ei
- Ei tietoa saatavilla

Voit perustella vastaustasi alla olevaan kenttään

Olen tyytyväinen lukiodiplomeita säätelevään ohjeistukseen.

- Erittäin tyytyväinen
- Hyvin tyytyväinen
- Kohtuullisen tyytyväinen
- Tyytymätön
- En osaa sanoa

Voit perustella vastaustasi alla olevaan kenttään

Lukiodiplomien nykyinen arviointikriteeristö takaa valtakunnallisesti **yhteismitallisen opiskelija-arvioinnin**.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Voit perustella vastaustasi alla olevaan kenttään

Vapaa sana lukiodiplomien ohjeistukseen ja arviointiin liittyen

---

3. LUKIODIPLOMIEN TULEVAISUUS

Mikäli lukiodiplomien järjestäminen ulotettaisiin kaikille koulutuksen järjestäjille velvoittaviksi, pystyttekö toteuttamaan kaikkien nykyisten lukiodiplomien (kotitalous, kuvataide, käsityö, liikunta, media, musiikki, tanssi ja teatteri) järjestämisen nykyisillä ohjeistuksilla ja resursseilla?

kyllä ei

Mikäli vastasitte ei, mitä lukiodiplomeita ette pysty järjestämään?

- kotitalouden lukiodiplomi
- kuvataiteen lukiodiplomi
- käsityön lukiodiplomi
- liikunnan lukiodiplomi
- median lukiodiplomi
- musiikin lukiodiplomi
- tanssin lukiodiplomi
- teatterin lukiodiplomi

Mitä ongelmia niiden järjestämiseen liittyy?

Lukiodiplomien kehittämistyötä on tehty kehittämislukioiden toimesta yrittäjyyteen ja teknologiaan liittyen.

Jatkossa lukiodiplominäytön voisi tehdä myös **yrittäjyyteen** liittyen.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Jatkossa lukiodiplominäytön voisi tehdä myös **teknologiaan** liittyen.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Pitäisikö lukiodiplominäyttö voida suorittaa jostakin muusta aihealueesta, mistä?

Toivon, että lukiodiplomien saavutettavuus mahdollistetaan etä- ja virtuaaliopetuksen keinoin luomalla **kansallinen rakenne** niiden tueksi.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Voit kommentoida vastaustasi alla olevaan kenttään

Toivon opetus- ja kulttuuriministeriön määrittelevän ne muutamia lukio toimijain tehtäviin sisällytetään **lukiodiplomien ohjaus- ja arviointityö**.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Voit kommentoida vastaustasi alla olevaan kenttään

Miten mielestänne lukiodiplomijärjestelmää tulisi kehittää?

Nykyisellään lukiodiplomista annetaan lukiodiplomitodistus, joka on lukion päättötodistuksen liite.

Toivon, että jatkossa lukiodiplomi voisi korvata yhden viidestä kirjoitettavasta yo-kokeesta eli se **rinnastuisi ylioppilastutkinnossa suoritettuun näyttöön**.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Voit kommentoida vastaustasi alla olevaan kenttään

Toivon, että lukiodiplomit otettaisiin nykyistä vahvemmin huomioon **korkeakoulujen opiskelijavalinnassa**.

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Voit kommentoida vastaustasi alla olevaan kenttään

Mitkä ovat lukiodiplomin keskeisimmät kehittämiskohteet, jotta nämä voitaisiin huomioida nykyistä paremmin korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa?

Mitä muita ajatuksia Sinulla on lukiodiplomijärjestelmän kehittämiseen?

---

4. LUKIODIPLOMIN KUSTANNUKSET

Arvioi lukiodiplomeista koituneet kustannukset lv.2018–2019 aikana lukiokurssien / vuosiviikkotuntien tarkkuudella.

Valitse ▼

Mikäli lukiodiplomit tulisivat koulutuksen järjestäjää veloittaviksi, esittäköön arvionne lisäkustannuksista lukiokurssien / vuosiviikkotuntien tarkkuudella.

Valitse ▼

5. VASTAAJA

Vastaajan yhteystiedot: _____

Etunimi _____

Sukunimi _____

Puhelinnumero _____

Sähköpostiosoite _____

Kyselyyn liittyviä kysymyksiä voi osoittaa laatijoille:

Reima Härkönen, reima.harkonen@savonlinna.fi, p. 044 4174550

Kaisa Tikka, kaisa.tikka@espoo.fi, p. 050 3525230

Marko Borodavkin, marko.borodavkin@metropolia.fi, p. 040 6625046

Liite 4. Korkeakoulukysely

LUKIODIPLOMISELVITYS – KYSELY KORKEAKOULUILLE 2020

Selvitystehtävään liittyen opetus-jakulttuuriministeriö toimittaa Teille mainittujen selvityshenkilöiden valmisteleman kyselyn lukiodiplomeista, jolla kartoitetaan korkeakoulujen arvioita nykytilasta lukiodiplomien hyödyntämisestä opiskelijavalinnoissa.

Lyhyesti lukiodiplomista

Lukion soveltaviin kursseihin voivat kuulua eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat lukiodiplomit. Opetushallitus on laatinut näihin kursseihin valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet, joiden mukaan lukiodiplomikurssit kuvataan lukion opetussuunnitelmassa.

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa valtakunnallisena soveltavana kurssina kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Opetushallitus antaa ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Mikäli lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaan mahdollista suorittaa lukiossa, ne tulee suorittaa Opetushallituksen antamien ohjeiden mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää lukion opetussuunnitelman ja lukiodiplomiohjeiden pohjalta valtakunnallisen soveltavan kurssin käytännön järjestämisestä.

Tässä kyselyssä tarkoitamme 31.7.2016 jälkeen käyttöön otetun lukion opetussuunnitelman mukaan suoritettuja lukiodiplomeita. Kyselyyn liittyviä kysymyksiä voi osoittaa laatijoille:

Reima Härkönen, reima.harkonen@savonlinna.fi, p. 044 4174550

Kaisa Tikka, kaisa.tikka@espoo.fi, p. 050 3525230

Marko Borodavkin, marko.borodavkin@metropolia.fi, p. 040 6625046

1. Korkeakoulu

Valitse ▼

2. Vastaajan tiedot

Vastaajan nimi

Virka-asema

Puhelinnumero

Sähköpostiosoite

3. Hyödynnetäänkö teidän korkeakoulussanne lukiodiplomeita osana opiskelijavalintaa?

kyllä ei

4. Mitkä asiat koette suurimmiksi esteiksi lukiodiplomien hyödyntämisessä opiskelijavalinnoissa?

5. Minkälaisia lukiodiplomien tulisi olla, jotta niitä voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa?

6. Mitkä ovat mielestänne lukiodiplomin keskeisimmät kehittämiskohteet, jotta lukiodiplomit voitaisiin huomioida nykyistä enemmän korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa?

7. Nykyisellään lukiodiplomin voi suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Pitäisikö lukiodiplomi voida suorittaa teknologiassa, yrittäjyydessä tai muussa kokonaisuudessa?

kyllä ei

8. Mitä mieltä olette, jos jatkossa lukiodiplomi voisi korvata yhden viidestä kirjoitettavasta yo- kokeesta?

9. Mitä muita ajatuksia korkeakoulullanne on lukiodiplomijärjestelmän kehittämiseen?

Liite 5. Sidosryhmäkysely

KYSELY SIDOSRYHMILLE: OPH, YTL, SLL, KUNTALIITTO, OAJ

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 19.12.2019 projektipäällikkö Marko Borodavkinin, kehittäjärehtori Kaisa Tikan ja rehtori Reima Härkösen selvittämään lukiodiplomien järjestämistä. Selvitystarve perustuu eduskunnan sivistysvaliokunnan edellisellä hallituskaudella antamaan lausumaan: *”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy selvittämään lukiodiplomijärjestelmän muuttamista kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi ja sen perusteella ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.”* (SiVM 15/2018vp)

Toivomme saavamme vastauksenne seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitä ajatuksia eduskunnan lausuma Teissä herättää?

Lukiodiplomit antavat opiskelijalle hyvän mahdollisuuden osoittaa syvempää osaamistaan ja harrastuneisuuttaan ylioppilastutkinnon kokeiden ulkopuolisissa aineissa. Lukiodiplomeilla on siten tällä hetkellä hyvin luonteva rooli.

On hyvä tunnistaa sivistysvaliokunnan lausuman konteksti. Lausuma liittyi ylioppilastutkintoa koskevan lain muuttamiseen. Tällöin ylioppilastutkintoon lisättiin viides koe ja tämän lisäyksen nähtiin tuovan mukanaan ongelmia. Valiokunta tunnisti, että ylioppilastutkintolain muutos saattaa nostaa joidenkin opiskelijoiden ylioppilastutkintoon osallistumisen ja myös tutkintoa edeltävään lukiokoulutukseen hakeutumisen kynnystä liian korkealle. Samoin nähtiin, että muutos saattaa jossain määrin myös pidentää opiskeluaikoja. Mahdollisia haasteita arvioitiin aiheutuvan erityisesti kahta tutkintoa (ammattillista perustutkintoa ja ylioppilastutkintoa) suorittaville sekä opiskelijoille, joilla on muutoin haasteita suoritua ylioppilastutkinnon kokeista, ja myös aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen opiskelijoille. Tämän takia valiokunta esitti kolmea lausumaa, joista yksi koski lukiodiplomeja.

Lausuma koskee nimenomaisesti asian selvittämistä.

Lukiokoulutuksen rahoitusleikkaukset ovat jo kroonistuneet. Pääministeri Marinin hallituksen ohjelman mukaan nykyiset 100 miljoonan euron rahoitusleikkaukset lukiokoulutukseen jatkuvat koko hallituskauden ajan. Kunnat ovat vastanneet ja vastaavat suurimmasta osasta lukiokoulutuksen rahoituksesta ja tällä hetkellä kuntien rahoitusasema on erittäin heikko. Tämän lisäksi julkiseen talouteen kohdistuu tulevina vuosina suuria paineita sekä akuutin koronaviruksen hoitamisessa että etenkin väestön ikääntymisestä johtuvan kestävyysvajeen kautta. Tämän takia on suhtauduttava erittäin suurella varauksella koulutuksen järjestäjille luotaviin uusiin velvoitteisiin. Ne

ovat omiaan johtamaan epätoivottavaan tilanteeseen, jossa koulutuksen järjestäjät joutuvat uusien velvoitteiden ja riittämättömän rahoituksen vuoksi sopeuttamaan muuta toimintaa eli lukiokoulutuksen tapauksessa pääsääntöisesti suurentamaan opetusryhmien kokoja ja vähentämään valinnaisuutta.

2. Miten teidän näkemyksenne mukaan lukiodiplomeja voitaisiin hyödyntää nykyistä useammissa oppiaineissa?

Lukiodiplomin voi suorittaa tällä hetkellä kahdeksassa oppiaineessa. Ei ole nähtävissä merkittävää tarvetta lisätä kokonaismäärää. Eri lukiodiplomien suorittamismäärät eroavat huomattavan paljon toisistaan, joten on myös syytä tarkastella kriittisesti nykyisiä lukiodiplomeja.

3. Miten lukiodiplomeita tulisi kehittää?

Eri lukiodiplomien suosio vaihtelee huomattavasti. On syytä arvioida nykyisten lukiodiplomien tarve.

Lukiokenttä - ja samoin lukiokoulutuksen järjestäjien kenttä - polarisoituu vahvasti nuorten ikäluokkien määrän kehityksen myötä. Useimmilla paikkakunnilla ja alueilla lukiokoulutuksen opiskelijamäärät ovat laskemassa voimakkaasti, vaikka koko maan tasolla volyymit vielä kasvavat 2020-luvulla. Näin ollen lukiokoulutuksen saavutettavuus nousee keskeiseksi kysymykseksi. Tämän takia lukiodiplomien kehittämistyössä tulee etsiä ratkaisumalleja, jotka mahdollistavat lukiodiplomien suorittamisen kustannustehokkaasti myös pienemmillä opiskelijamäärillä. Tällöin esimerkiksi koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten välinen yhteistyö sekä erilaiset virtuaaliopetusratkaisut voivat tuoda uusia mahdollisuuksia.

Lukiodiplomien kehittämisessä on syytä pohtia, voitaisiinko erityistehtävälukioita (ja/tai valtakunnallisen kehittämistehtävän saaneita lukioita) kytkeä lukiodiplomien toteuttamiseen mukaan. Ne eivät ole ratkaisu kaikkeen, mutta voisivat olla ainakin osa ratkaisua tai kehittämistyötä.

4. Voisiko mielestänne lukiodiplomeita olla myös teknologiassa, yrittäjyydessä tai jossakin muussa kokonaisuudessa?

Aina löytyy ehdottajia tai puoltajia jollekin yksittäiselle lukiodiplomille. Tämä on intohimojen kohde, jossa eri oppiaineiden ja muiden teemojen eturyhmät pyrkivät tuomaan omaa asiaansa esiin. Se ei ole kuitenkaan lukiodiplomijärjestelmässä oleellisin kysymys.

5. Miten mielestänne lukiodiplomien arviointia tulisi kehittää, jotta ne olisivat valtakunnallisesti yhteismitallisia ja kohtelisivat opiskelijoita yhdenvertaisesti?

Kuntaliitolla ei ole kantaa tähän. Kysymys on enemmän pedagoginen ja siten Opetushallituksen toimivaltaan kuuluva.

6. Mikäli lukiodiplomeita uudistettaisiin, millaisia lainsäädännöllisiä toimenpiteitä olisi tehtävä?

Mahdolliset lainsäädännölliset toimenpiteet riippuvat täysin siitä, miten lukiodiplomeja halutaan uudistaa.

7. Mitä muutoksia lukiodiplomien järjestämiseen tulisi tehdä, että se rinnastuisi ylioppilastutkinnossa suoritettuun näyttöön?

On syytä tarkkaan ja kriittisesti miettiä, tulisiko lukiodiplomien rinnastua ylioppilastutkinnossa suoritettuun näyttöön. Automaattinen itsestänselvyys se nimittäin ei missään nimessä ole.

Mikäli lukiodiplomi rinnastuisi ylioppilastutkinnon kokeeseen, sillä olisi suoria vaikutuksia ylioppilastutkinnon rakenteeseen. Ylioppilastutkinnon rakennetta ei tule muuttaa yksittäiseen kokeeseen - tai tässä tapauksessa lukiodiplomiin - kohdistuvilla muutoksilla. Kyse on aina kokonaisuudesta.

8. Tulisiko lukiodiplomit ottaa nykyistä vahvemmin huomioon korkeakoulujen opiskelijavalinnassa?

Asia kuuluu korkeakoulujen päätösvaltaan. Jos korkeakoulut näkevät sen tarpeelliseksi, ne ottavat lukiodiplomit haluamallaan tavalla huomioon.

9. Arvioikaa minkälaisia kustannusvaikutuksia syntyisi, jos lukiodiplomien järjestäminen tulisi lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi ja edellä esitetyt kehittämiskohteet toteutuisivat.

Kustannukset riippuvat kokonaan siitä, mitä mahdollinen velvoittavuus käytännössä merkitsisi. Jos velvoittavuus merkitsisi kahdeksaa - tai vielä useampaa - lukiodiplomia, kustannukset ovat luonnollisesti suuremmat kuin rajatummassa määrässä diplomeja. Valtaosa kustannuksista syntyisi, kun koulutuksen järjestäjälle tulisi tosiasiallinen velvollisuus järjestää myös lukiodiplomikurssia edeltävien kurssien opetus. Kun tällä hetkellä lukiodiplomit ovat sekä opiskelijalle että koulutuksen järjestäjälle vapaaehtoisia, tilanne muuttuisi mahdollisen velvoittavuuden myötä kokonaan.

Kuntaliitto voi tarvittaessa olla jatkossa tukena mahdollisia kustannusvaikutuksia arvioitaessa.

Mikäli kunnille ja muille koulutuksen järjestäjille asetetaan uusia tai laajenevia velvoitteita, tulee ne peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 55 § 2 mom:n sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 64 § mukaan korvata kunnille ja muille koulutuksen järjestäjille täysimääräisesti.

10. Muita huomioita lukiodiplomien kehittämiseen liittyen.

Nyt tehtävä selvitys on ehdottomasti paikallaan. Mikäli selvitysryhmä päätyy tekemään ehdotuksia jatkotyön pohjaksi, on suurta viisautta pitäytyä realismissa.

Todellisuudessa valtion ja koko julkisen talouden liikkumavara tulevina vuosina on hyvin pieni, joten on suuri riski siihen, että hyvätkin, mutta epärealistiset ehdotukset jäävät toteuttamatta.

Tärkeää on myös ajatella kokonaisuutta, joten lukiodiplomeja koskevaa kehittämistyötä tulee tarkastella osana lukiokoulutuksen kehittämistyötä. On siis pystyttävä arvioimaan lukiodiplomien kehittämisen yhteys muuhun lukiokoulutukseen.

Selvitysryhmällä on tärkeä rooli, koska se joutuu katsomaan kokonaisuutta. Tällöin lukiodiplomijärjestelmän kehittämistä on tarkasteltava suhteessa lukiokoulutuksen riittämättömään rahoitukseen ja demografisen kehityksen aiheuttamaan koulutuksen alueelliseen saavutettavuuteen.

29. toukokuuta 2020

Kyösti Värri, Suomen Kuntaliitto

Pyydämme lähettämään vastaukset osoitteeseen kaisa.tikka@espoo.fi 29.5.2020 mennessä.

Lisätietoja antavat selvitysryhmän jäsenet;
projektipäällikkö Marko Borodavkin, marko.borodavkin@metropolia.fi, p.040-6625046
kehittäjärehtori Kaisa Tikka, kaisa.tikka@espoo.fi, p.050-3525230
rehtori Reima Härkönen, reima.harkonen@savonlinna.fi, p. 044-4174550

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN 978-952-263-852-6 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)